...ЫЙ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! 43-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 175 (11161) | 1966 оной июлиин 26, вторник | Сэн 2 мүнгэн

ЭХЭ ОРОНОЙНГОО ШАГНАЛДА ХҮРТЭБЭ

СЫКТЫВКАР, июлиин 23. (ТАСС-ай корр). Мүнөөдэр үглөөгүүр Коми АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй заседанинуудай зал соо республикын промышленностиин, барилгын, хүдөө ажахын, транспортын, элүүрые хамгаалгын түрүүшүүлдэ, мүн партийна, советскэ болон ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ правительственнэ шагнал хайрануудые барюулба.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй даалгабаряар КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Д. С. Полянский шагналнуудые барюулаа. Тиихэдээ шагналда хүртэгшэдые халуунаар амаршалаад, энээнһээ хойшо улам шэнэ амжалта туйлахые, зол жаргал эдлэжэ һуухыень хүсэбэ.

Шагнал абагшад өөһэдэйнь ажалда иимэ үндэр дээдэ сэгнэлтэ үгэһэнэйнь түлөө КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ үнэн зүрхэнһөө баясхалан хүргэбэ.

КОМИ АССР-тэ ЛЕНИНЭЙ ОРДЕН БАРЮУЛАГДАБА

...КТЫВКАР, июлиин 23. (ТАСС-корр.). Ажахын болон культурна ...гуулалтада амжалта туйлаһа...нь түлөө Коми АССР-тэ мүнөөдэр ...нэй орден барюулагдаба. КПСС-...ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ...Р-эй Министрнүүдэй Соведэй Тү...рэгшын нэгэдэхи орлогшо Д. С. ...янский дээдэ хайрые барюулһан ...а.

...аярай заседанида хабаадагшадта ...лан, Д. С. Полянский үгэ хэлээ. ...оми АССР-эй Ленинэй ордендо ...эхэ ёһоороо хүртэһэнтэй дашаа...гуулан, республикын ажалшадые ...етскэ Союзай Коммунис партиин ...тральна Комитедэй, СССР-эй Вер...вно Соведэй Президиумэй, СССР-эй ...истрнүүдэй Соведэй зүгһөө тэрэ ...уунаар амаршалаа, республикын ...номико болон культурые хүгжөө...... саашанхи амжалтануудые туй...ыень, шэнэ гайхамшаг хэрэгүү...е бүтээхыень үнэн зүрхэнһөө тэ...лэ хүсөө.

...анай республикын туг дээрэ Ле...нэй орденой толотолго хадаа ком...ис байгуулалтын ниитэ хэрэгтэ ...и АССР-эй хүдэлмэришэд, колхоз...уүд болон интеллигенциин ехэ ...ьлатай байһые бүгэдэ арадай зүг...... мэдэрһэн ябадал болоно, — гэжэ ...С. Полянский хэлээ. — Энэ ха... совет ороной хойто зүгэй нюта...ые шэнэдхэн байгуулха талаар ...публикын ажалшадай хэһэн ехэ ...эмэридэ үгтэһэн үндэр дээдэ ...элтэ болоно. Энэ хадаа Печорско ...эһэ болон Ухтинскэ нефть мал...... абагшадай, модо бэлэдхэгшэдэй, ...э промышленна предприятинууд, ...тавууд болон нефтиин олзобори...уудые баригшадай, Хойто зүгэй ...аар нютагуудай бэрхэтэйшэг эрхэ ...лда хүдөө ажахын продуктнуу... амжалтатайгаар абажа байгша... баатарлиг ажалай түлөө эрхим ...гнал болоно.

...анай амжалтануудые, танай шаг... хайрые Советскэ Союзай бүхы ...дуул ехэ халуун һайшаа гайгаар ...таа. Хани барисаан болон арадуу... аха дүүгэй холбоон Совет ороной ...байдалай хуули ёһон болоно. ...най орондо Коми республикын ...байдалдань үнэхөөрөө ехэ шэ...хэлгэнүүдые хэхэ аргатай болоо.

...нүхэдүүд, Агуу ехэ Октябриин со...алис революциин урда тээ танай ...зарай ямар байһые һанаад үзыт. ...омышленность болон хүдөө ажахы ...эвүр туйган, байгаалиин баялиг ...ижэлэн элирүүлэгдээгүй байдаг ... Коми арадай байдал тон хүндэ ...шэр байгаа. Энэ арад политиче... талаараа эрхэгүй балар ха...ахы, үгытэй ядуу байдалда ...һуухадаа, хосорон үгы болохын туйлда хүрэһэн байгаа бшуу.

«Аврорын» буудалгануудай абяан һэргээн зоригжуулһан сууряан боложо, Хойто зүгэй ой тайга болон тундра дээгүүр дуулдаа бэлэй. Ажалша арад засагые гартаа абажа, шэнэ байдал зохёон байгуулжа ороо. Тиихэдэ манай орондо добтолон ороһон американо-английскэ интервентнүүд Комиин газар нютагые Хойто зүгэй болон Сибириин революцида харша хүсэнүүдэй нэгэдэн ниилэхэ газар болгохые һэдэһэн байгаа. Зүгөөр тэдэнэр ехээр эндүүрөө. Эзэрхэг түримхэйшүүлдэ коми арад эдэбхитэйгээр эсэргүүсээ. Хүдэлмэришэн-таряашанай Улаан Армиин отрядууд Коми арадта туһалаа. Интервентнүүд болон нютагай сагаантан һамна бута сохигдожо, манай газар дээрэһээ намнагдаа бэлэй.

Дүшэн табан жэлэй урда тээ коми арад өөрын гүрэн түрэтэй болоо гэжэ үгэ хэлэгшэ үргэлжэлүүлээ, В. И. Ленинэй үүсхэлээр, Коми автономито область байгуулха тухай декрет 1921 оной августын 22-то баталан абтаһан юм. Энэ хадаа танай арадай ажабайдалдахи түүхэтэ шухала шата болоно.

Совет ороной хойто зүгэй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөлгэдэ парти, правительство хододоо угаа ехэ анхарал хандуулдаг байгаа. Совет засагай бүри түрүүшын жэлнүүдтэ Владимир Ильич Ленинэй заабаряар Печорско хизаарай ашагта малтамалнуудые бэдэрэн олохо хүдэлмэри эхилһэн байгаа гэжэ таанад мэдэнэт. Мүнөө эндэ ороной баруун-хойто талын промышленна томо центр бии болонхой, городууд, олон тоото хүдэлмэришэнэй тосхонууд, колхоз, совхозууд байгуулагданхай. Мүн нүүрһэнэй, нефтиин, байгаалиин бусад баялигуудай угаа ехэ нөөсэ элирүүлэгдэһэн, нүүрһэнэй, нефтиин, ой модоной, модо болбосоруулгын болон промышленностиин бусадшье томо һалбаринууд байгуулагданхай. Коми АССР-тэ гаргагдаһан продукци манай Эхэ ороной хэдэн арбаад область, хизаар болон республикануудта эльгээгдэлэг, хилын саана гаргажа худалдагдадаг байха юм.

Долоон жэлэй түсэбэй даалгабаринуудые республикын ажалшад амжалтатайгаар дүүргээ. Промышленна үйлэдбэриин хэмжээн эдэ жэлнүүдтэ нэгэ хахад дахин нэмэһэн байна.

Печорско бассейнэй шахтёрнууд һайнаар хүдэлөө. Тэдэнэр долоон жэлэй туршада соо гурба миллион үлүүтэй тонно нүүрһэ түсэбһөө гадуур үгөө. Нефть абадаг промышленность түргэнөөр хүгжэнэ. Долоон жэлэй даалгабарине нефтьшэд болзорһоонь урид, зургаан жэл соо дүүргээ.

Совет засагай тогтоһонһоо хойшо экономикын түргэнөөр хүгжэхэтэй хамта, коми арадай оюун бодолой ажабайдалда үндэһэн ехэ хубилалта болоо. Соёл культурань хэмжээлэшэгүй ехээр хүгжөө, материальна байдалынь һайжараа. Мүнөө республика дотор 900 шахуу һургуули, 15 тусхай дунда һургуули, багшанарай институт, профессионально-техническэ училищи, культурно-гэгээрэлэй олон тоото эмхи зургаанууд бии. Совет уран зохёолшодой, ородой болон дэлхэйн литературын классигуудай олон зохёол коми хэлэн дээрэ хэблэн гаргагдаһан байна. Коми арадай уран зохёолшодой номууд манай ороной бусад арадуудай хэлэнүүд дээрэ мүн лэ оршуулагдажа, совет олонациональна литературые баяжуулдаг.

Танай республикын амжалтанууд зүн дэгээн туйлагдаа бэшэ. Ажахын ямаршье һалбариин үйлэдбэриин ургалтанууд завод, барилга, шахта болон леспромхозуудай, колхозуудай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй, бүхы ажалшадай шэн зоригто ажал хүдэлмэриин үрэ дүн болоно. Туйлагдаһан амжалтанууд хадаа республикын партийна организациин, Коми АССР-эй советскэ болон ажахын органуудай ехэ хүдэлмэриин аша үрэнь болоосоно.

Правительственнэ дээдэ хайрада хүртэһэн үйлэдбэриин түрүүшүүлэй нэрэнүүдые нүхэр Полянский саашань дурдаһан байна. Бүхы шагнагдагшадые тэрэ үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, ажалай шэнэ илалтануудые туйлахыень, ехэ золтой хубитайгаар ажаһуухыень тэдэндэ хүсөө.

Ородууд, украинынхид, белорусууд, татарнууд, Советскэ Союзай бүхы шахуу үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд коми ажалшадтай хамтадаа республика дотор хүдэлжэ байдаг гэжэ тэрэ хэлээ. Энэ хадаа манай ороной арадуудай бата бэхи хани барисаанай үнэтэ гэршэ боложо үгэнэ. Аха дүүгэй нэгэн бүлэ дотор арадуудай нягтаар жагсалга Коммунис партиин, Совет засагай агуу ехэ туйлалта болоно.

Партиин XXIII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ, табан жэлэй түсэбөөр хараалагдаһан даалгабаринуудые дүүргэлгэдэ арадай бүхы һанал бодол, ажал хэрэгүүд зорюулагдана. Партиин хараалһан бүхы юумэнүүд, мүнөө хэгдэжэ байһан, мүн саашадаа хэгдэхэ юумэнүүд совет хүнүүдэй аша туһада, эрмэлзэлгэнүүдтэ хүсэдөөр таараалдана.

Хүдөө ажахые түргэнөөр хүгжөөхэ зорилготой хэдэ хэдэн шухала шиидхэбэринүүд һүүлэй үедэ баталан абтаа гэжэ Д. С. Полянский саашань мэдүүлээ.

Ороной бүхы нютагуудта газараа шанаржуулха мелиораци үргэнөөр хэхэ, газарай хүрьһэнэй үрэжэл һайжаруулха, газар тарялан бүри болбосоноор эрхилхэ тухай партиин ЦК-гай майн (1966 оной) Пленумэй шиидхэбэринүүд тусгаар удха шанартай. Газар һайжаруулха талаар Коми республикада ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ болоно.

Хүдөө ажахын талаар парти, правительствын баталан абаһан шиидхэбэринүүд арадай зүгһөө хүсэдөөр һайшаагдаа. Энэ ямар удхатайб гэхэдэ, политическэ болон бодото зүб хараа шэглэл абтаад байна.

Табан жэлые манай орон һайнаар эхилбэ. Партиин XXIII съездын шиидхэбэринүүдтэ бүхы совет арад ажал хэрэгүүдээрээ харюусана. Ороной промышленность продукци бүхы дээрэнь гаргаха хахад жэлэйнгээ түсэбые үлүүлэн дүүргээ. Нёдондо жэлэй түрүүшын хахадайхитай сасуулбал промышленна продукци гаргалга 8 процентээр нэмээ. Мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэбые хүдөө ажахын ажалшад болзорһоонь урид дүүргээ. Таряа хуряалга эмхитэйгээр үнгэржэ байна. Ургасын шэнжэ гол түлэб муу бэшэ. Таряа бэлэдхэхэ түсэбүүдэй колхоз, совхозуудай дүүргэжэ байһан тухай, гүрэндэ түсэбһөө гадуур ороохо таряанай худалдагдажа байһан тухай мэдээнүүд ороной олон районһоо ороно.

Ленинэй орденто Коми АССР-эй ажалшад бүхы совет арадтаа хамта табан жэлэй нэгэдэхи жэлэй даалгабаринуудые дүүргэхын тулада үрэ ехэтэйгээр ажаллажа байна.

Бидэнэр Воркута ошожо, «Заполярна кочегаркын» горнягуудай ажабайдалтай танилсаабди. Үргэн үйлсэнүүдтэй, гоё һайхан талмайнуудтай Воркута гэжэ шахтёрнуудай аятай зохид город һанаандамнай илангаяа ехээр хадуугдаа. Холын хойто зүгэй эрхэ байдалда мүнөө үеын иимэ город байгуулалга — ажалай габьяа болоно гээшэ. Энэ городой бүри гоё һайхан болохыень, саашадаа хүгжэхыень үнэн зүрхэнһөө хүсэнэбди.

Республикын промышленностиин тус тус һалбаринуудай зарим дутуунууд тухай Д. С. Полянский саашань тогтожо хэлээ.

Модо ашаглалга тухай хэлэхые илангаяа хүсэнэб. Ой модон танайда угаа элбэг, зүгөөр энэ хадаа барагдашагүй гэһэн удхатай бэшэ. Тиимэһээ ой модондоо эзэн ёһоор хандаха хэрэгтэй гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Бүхы модые комплексноор, эгээн лэ гамтайгаар хэрэглэхэ асуудалые энэ табан жэлдэ шиидхэхын тулада ой модоной болон промышленностиин бусад һалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэд, түсэблэлгын болон ажахын органууд һайсахан оролдолго гаргаха ёһотой болоно.

Республикын абаһан дээдэ хайра олон юумэ хэхые уялгадна. Шэнэ табан жэлэй даалгабаринуудые Ленинэй орденто Коми АССР-эй ажалшад амжалтатайгаар дүүргэхэ гэжэ этигэн найдажа байһанаа элирхэйлэн мэдүүлхыемни зүбшөөгыт. Шэнэ табан жэлэй түсэбые бэелүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха гээшэ манай патриотическа уялга байхаһаа гадна, интернациональна уялгамнай болоно гэжэ Д. С. Полянский саашань хэлээ.

Экономическа амжалтануудаараа бидэнэр дэлхэйн социалис системые бэхижүүлнэбди, революционно болон национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ, шэнэ дайнай аюулда эсэргүүсэн, эб найрамдалай, демократиин болон социализмын түлөө бүхы оронуудай ажалшадай хэдэг тэмсэлдэ шиидхэхы удха шанартай туһаламжа үзүүлнэбди.

Уласхоорондын харилсаанай талаар эб найрамдал болон арадуудай аюулгүй байдал бэхижүүлхэ политикые, империализмын үһэрюу хүсэнүүдтэ сохилто үгэхэ политикые Советскэ Союз аха дүү социалис оронуудтай хамта шууд сэхээр баримталдаг.

Мүнөө вьетнам арадта эсэргүү эзэрхэг түримхэй ябуулгые США-гай үргэдхэһэнһөө, Ханой болон Хайфоной районуудта добтолһонһоо уламжалан, уласхоорондын оршон байдал бүри шахардуу болоо. Империалистнуудай гэмтэ муухай үйлэ хэрэг совет хүнүүдэй, бүхы түрүү хүн түрэлтэнэй уур сухал ехээр хүргөө.

Манай правительство американ сэрэгэйхидэй эзэрхэг ябуулгые эрид шууд буруушааха зуураа, баатарлиг вьетнам арадта хүсэдөөр талархана, зүб зүйтэй эрилтэнүүдыень дэмжэнэ, политическэ, экономическа талаар, мүн хамгаалалгын зэбсэг хэрэгсэлнүүдээр тэрээндэ туһалдаг байгаа, саашадаашье туһалха. Уршагта муухай хараа шэглэлэйнгээ ямар юумэндэ хүргэжэ болохо байһан тушаа Америкын Холбоото Штадуудай зонхилхы этэгээдүүд һайсахан бодожо үзэхэ ёһотой.

ДРВ-гай правительствын болон Урда Вьетнамай Национальна сүлөөрэлгын фронтын оруулһан мэдээжэ дурадхалнуудай үндэһөөр лэ Вьетнамай асуудалые политическэ талаар шиидхэжэ болохо гэжэ Советскэ правительство тоолоно. США хадаа эзэрхэг түримхэй ябуулгаяа дары түргэнөөр ямаршье эрилтэ табингүйгөөр зогсоохо, Урда Вьетнамай газар дээрэһээ сэрэгүүдээ гаргаха, вьетнам арадай хэрэгүүдтэ хамааралсахаяа болихо ёһотой.

Европын эгээн лэ түб дунда шахардуу шанга байдал тохёолдуулдаг баһа нэгэ гуламта совет хүнүүдэй һанаа сэдьхэлые гүнзэгы ехээр зобооно. Баруун Германиин империалистнууд США-гай зонхилхы этэгээдүүдтэ түшэглэн, ядерна зэбсэгтэй болохо оролдолго гаргана. Үһөө нэхэхэ тухай, мүнөөнэй хилануудые хубилгаха тухай оог хашхаралдаа гаргана. Энэ хадаа дэлхэйн шэнэ дай һужэрөөхэ гэһэн ябадал болоно гэхээр.

Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Политическэ консультативна комитедэй Бухарестдэ һаяхан болоһон Зүблөөн эб найрамдалай түлөө тэмсэлэй хэрэгтэ ехэ туһа нэмэри болоно. Тэдэнэр уласхоорондын угаа ехэ удха шанартай документнүүдые хүсэд нэгэн һаналтайгаар баталан абаа. Европодо эб найрамдал болон аюулгүй байдал бэхижүүлхэ, американ эзэрхэг түримхэйшүүлэй болон боннско үһөө нэхэгшэдэй амыень татаха хэрэгтэ эдэ документнүүдэй шухала үүргэ дүүргэхэ байһаниинь лабтай.

Коммунис партиин болон Советскэ правительствын политика эли тодо, ойлгосотой. Коммунизм байгуулха амгалан ёһоной эрхэ байдал хангаха, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал аршалан хамгаалха хэрэгтэ энэ политика зорюулагдана. Дайн байлдаас зайсуулхын түлөө тэмсэхэ зуураа, парти, правительство эзэрхэг түримхэйшүүлэй һанаашалгануудай хойноһоо һэримжэтэйгээр ажаглан харана, эхэ оронойнгоо өөрыгөө хамгаалха шадабарине дээдэ хэмжээндэ байлгана, хүсэ шадалыень али болохоор бэхижүүлнэ.

Совет хүнүүд ерээдүй тээшээ зоримгойгоор, этигэл түгэсөөр хаража байдаг гэжэ Д. С. Полянский түгэсхэлдөө хэлээ. Амжалтатайгаар урагшаа дабшахын тулада манайда бүхы шухала юумэн бии. Манай орон хүсэн түгэс экономикотой, байгаалиин барагдашагүй ехэ баялигтай.

Партиин болон тэрэнэй ленинскэ ЦК-гай хүтэлбэреэр, марксизм-ленинизмын агуу ехэ туг доро ябажа, коммунизм байгуулха талаар хараалагдаһан түсэбүүдые совет арадай амжалтатайгаар бэелүүлхэ байһаниинь сохомтой.

Алексей Хоборков Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахы до...ор эрхим малшан гэһэн солотой. Дүршэл ехэтэй энэ малшан зунай ...улгэ ногоон дээрэ үнеэдээ оролдосотойгоор бэлшээжэ, һү шэмыень ...рэшэлүүлнэ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: мал адуулагша А. Хоборков.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Силос даралга түлэг дундаа

ТҮНХЭН. (Телефоноор ...ба). Эндэхи Туранай ...вхозойхид үбһэе тү... сабшажа, хуряажа ...ынгаа хажуугаар, ...ай эртын силос да...жа захалба.

Могой-горхон гэжэ га...ртэ һаалиин фермын ...уда хабар эртэ го...х обёос хоёрые холижо ...һан ургасань һайн гараад, мүнөө совхозойхид тэрэнэйнгээ эгээл шэмэтэй ногоон байхада сабшажа, силос даража эхилэнхэй. Эндэ оньһожоруулагдаһан нэгэ звено үсөөхэн хоног соо 300 тонны багтаха шуулуун ханатай нүхэндэ силос даража дүүргэбэ.

— Горох, обёосоймнай холисо һайн ургаа. Гектарай 100—110 центнер ногоон гарана, — гэжэ тэндэхид хөөрэлдэнэ.

Мүн Туранай фермын даргадахи Доржо Бильдуевай даадаг звено баһал зелёнко хуряажа, силос дарана. Түрүүшын хоёр үдэр эдэнэр 200 тонно силос дараа.

Б. МАШКИНОВ.

УҺАЛАЛГЫН ШЭНЭ АРГА

Газар, илангаяа хартаабха, овощ уһалхадаа һубаг хобоо һэтэлжэ, уһа ябуулдаг гээшэ бээ. Иигэжэ газар уһалхада уһан тэгшэ бэшээр тарадаг, ташалангаг газарта хобоо хонхо гарашадаг байна.

Энэ хүдэлмэриие һайжаруулжа, шэнэ арга хэрэглэхэ дүршэл Загарайн аймагай Онохойн совхозой 1-дэхи отделенидэ нэбтэрүүлэгдэбэ. Уһа урадхуулжа байһан түмэр сорго табигдана. Тэрэнэй үзүүртэ зуугаад метр утатай бэрзээнтэ шланг залгаад, ургамалай зурууд бүхэнэй хоорондуур уһа ябуулхадань тон таарамжатай байшөө.

Энэ арга хэрэглэн, совхозой газар уһалагша Дмитрий Иосифович Пахомов таряалангаа уһалжа байна. Юрын уһалалгада орходоо энэ арга һайн үрэ дүнтэй. Сүүдхэдэ гектар хүрэтэр талмай уһалагдажа шадагдаха гэжэ тодорхойлогдоо. Нүхэр Пахомов хартаабхаяа гурба дахин уһалаад байна.

И. ДУНАЕВ.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ЗУРГААДАХИ ЗАРЛАЛАЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ЮҺЭДЭХИ СЕССИ НЭЭХЭ ТУХАЙ

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй юһэдэхи сесси 1966 оной июлиин 28-да, үглөөнэй 10 часта Соведүүдэй хоёрдохи Байшангай заседанинуудай Ехэ зал соо нээгдэхэ.

БУРЯАДАЙ АССР-эй СТАТИСТИЧЕСКЭ УПРАВЛЕНИИН МЭДЭЭСЭЛ

1966 оной түрүүшын хахад жэлдэ Буряадай АССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын дүнгүүд тухай

Буряадай АССР-эй ажалшад Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлжэ, республикынгаа экономико болон соёл культурын саашанхи хүгжэлтые туйлаба.

I. Промышленность

Энэ жэлэй түрүүшын хахадта Буряадай АССР-эй промышленность валовой продукци гаргаха түсэбөө 102 процент, тэрэ тоодо союзай мэдэлэй промышленность —101 процент, республикын мэдэлэй промышленность—102 процент, нютагай Соведүүдэй мэдэлэй промышленность—103 процент дүүргээ.

Республикын промышленность валовой продукци гаргаха июнь һарынгаа түсэбые дүүргээгүй.

Нютагай Соведүүдэй мэдэлтэй промышленность июнь һарынгаа түсэбые 106 процент дүүргээ.

Нёдондо жэлэй энэ үетэй сасуулхада 14 процентээр ехэ промышленна продукци гаргагдадаг болоо.

Энэ оной түрүүшын хахадта министерствэнүүд болон ведомствэнүүдэй комбинадууд, предприятинуудай валовой продукци гаргаха түсэбөө дүүргэһэниинь иимэ:

	1966 оной түрүүшын хахадай түсэбые дүүргэлтэ процентээр	1966 оной 1-дэхи хахадые 1965 оной 1-дэхи хахадтай сасуулхада процентээр
Бүхыдөө республика дотор	102	114
тэрэ тоодо предприятинуудаар:		
I. Союзай мэдэлэй предприятинууд	101	105
«Электромашина» завод	102	120
«Теплоприбор» завод	102	117
Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын завод	103	116
Таловска түмэр-бетон зүйлнүүдэй завод	111	117
«Бурятэнергиин» районно управлени	107	114
Галуута-Нуурай шахтоуправлени	104	105
«Татарский ключ» карьер	107	157
Буряадай мебельно-модо болбосоруулгын комбинат	90	88
«Забайкаллес» комбинат	99,5	105
Элхиин автозаһабарилгын завод	98	119
Тимлюгэй цемент-шиферэй завод	102	100,2
II. Республикын мэдэлэй предприятинууд	102	112
Улаан-Үдын шэлэй завод	96	124
Улаан-Үдын мяха-консервын комбинат	102	109
Улаан-Үдын ликер-архиин завод	108	100,6
Улаан-Үдын спиртын завод	103	35
Бэшүүрэй саахарай завод	140	27
Буряадай АССР-эй һүнэй промышленностиин управлени	104	95
Буряадай АССР-эй загаһанай промышленностиин управлени	93	97
Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрика	103	104
Улаан-Үдын ноохо угаадаг фабрика	104	148
Ново-Брянска механическа завод	106	110
Сэлэн-Дүүмын заһабарилгын-механическа завод	100	122
Улаан-Үдын мелькомбинат	106	112
Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи хэблэлэй управлени	93	104
«Буржелезобетон» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэл	100,8	100,5
«Бурятцелинстрой» трест	98	104
Нютагай Соведүүдэй мэдэлэй промышленность	103	106
тэрээн соохоо:		
Буряадай АССР-эй нютагай промышленностиин министерство	102	106
тэрэ тоодо:		
Кировэй нэрэмжэтэ түмэр зүйлнүүдэй завод	100,8	99,1
Улаан-Үдын сабхи оёдог, һэеы гутал нэхэдэг фабрика	98	104
Хяагтын ээрэлгын-трикотажна фабрика	106	110
Сүхын арһанай завод	95	89
Улаан-Үдын оёдолой фабрика	104	118
Галуута-Нуурай оёдолой фабрика	107	109
Буряадай АССР-эй хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалгын министерство	104	105
Буряадай АССР-эй эдеэ хоолой промышленностиин министерство	103	105
Буряадай АССР-эй ой модоной ажахын министерство	84	—
Буряадай АССР-эй түлишын промышленностиин управлени	100.1	103
Буряадай АССР-эй барилгын материалнуудай промышленностиин управлени	100,1	110
тэрэ тоодо:		
Татауровай барилгын материалнуудай комбинат	102	118
Улаан-Үдын хирпиисын завод	98	103

Валовой продукци гаргаха түсэбөө бүхыдөө республикын дүүргээд байхада, 44 предприяти гэхэ гү, али бүхы предприятинуудай 24 процентнь түсэбөө дүүргээгүй. Тиигэжэ арадай ажахыда 2,5 миллион түхэригэй продукци дутуу үгтэбэ.

Хэдэ хэдэн промышленна предприятинууд валовой продукци гаргаха түсэбөө дүүргээшье һаа, номенклатурын ёһоор тогтоогдоһон шухала зүйлнүүдые гаргаха түсэбөө дүүргэжэ шадаагүй.

Жэшээнь, локомотив-вагон заһабарилгын завод түмэр хэб гаргаха түсэбөө дүүргээгүй, Таловска түмэр бетон зүйлнүүдэй завод хушалтын ба ханын материалнуудые гаргаха түсэбөө, Татауровай барилгын материалнуудай комбинат-барилгын хирпиисэ, избёосхо гаргаха түсэбөө, Буряадай АССР-эй һүнэй промышленностиин управлени машинадагдаһан һүнһөө абтаха продукци (сыр, брынзэ, творог). мүн машинадагдаагүй һүөөр хэдэг сыр, брынзэ хэхэ түсэбөө, «Буржелезобетон» нэгэдэлэй предприятинууд—хирпиисэ, үүдэнэй, сонхын блогуудые, пол хэдэг рейкэ, түмэр бэшэ материалнуудые хэхэ түсэбөө дүүргээгүй. Тэрэшэлэн Кировэй нэрэмжэтэ түмэр зүйлнүүдэй завод шаажан гүйлгэһэн түмэр амһартануудые, хара түмэрһөө хэдэг амһартануудые бүтээхэ, Хяагтын ээрэлгын-трикотажна фабрика—ээрэһэн трикотажна бүдэй талаар, Буряадай АССР-эй хүн зониие ажаһуудалай талаар хангадаг министерствын предприятинууд—нэхэгдэһэн, арһан гутал, гадар трикотаж гаргаха талаар, Буряадай АССР-эй эдеэ хоолой промышленностиин министерствын предприятинууд—кондитерска зүйлнүүдые ба консервэнүүдые гаргаха түсэбөө дүүргээгүй.

Республикын городууд болон районуудаар валовой продукци гаргаха түсэбэй дүүргэлтэ иимэ:

	1966 оной I-дэхи хахадай түсэбэй дүүргэлтэ процентээр	1966 оной I-дэхи хахадые 1965 оной I-дэхи хахадтай сасуулхада процентээр
Улаан-Үдэ город	102	115
тэрэ тоодо Советскэ район	102	111
Железнодорожно район	104	114
Октябрьска район	102	116
РАЙОНУУД:		
Баунтын	102	95
Баргажанай	102	111
Бэшүүрэй	103	93
Зэдын	89	109
Яруунын	110	104
Загарайн	99	105
Захааминай	104	101
Кабанскын	99	99,5
Хяагтын	102	97
Мухар-Шэбэрэй	103	99,9
Прибайкалиин	106	111
Ахын	89	82
Хойто-Байгалай	92	95
Сэлэнгын	103	114
Түнхэнэй	103	103
Хориин	103	106
Улаан-Үдын	99,9	98

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта)

БУРЯАДАЙ АССР-эй СТАТИСТИЧЕСКЭ УПРАВЛЕНИИН МЭДЭЭСЭЛ

1966 оной түрүүшын хахад жэлдэ Буряадай АССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын дүнгүүд тухай

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1-дэхи хуудаһанда)

Промышленностиин һалбари бүхэнөөр промышленна продукци гаргадаг үйлэдбэриие хүгжөөлгэ иимэ:

	1966 оной I-дэхи хахадай түсэбэй дүүргэлтэ процентээр	1966 оной I-дэхи хахадые 1965 оной I-дэхи хахадтай сасуулхада процентээр
Хара металлурги	107	157
Үнгэтэ металлурги	103	100,1
Түлишын промышленность	104	105
Электроэнерги, түлишын энерги үйлэдбэрилгэ	107	113
Машина бүтээлгэ, металл болбосоруулга	101	124
Ой модоной, модо болбосоруулгын, саарһанай промышленность	103	103
Ой модо ашаглалга	102	104
Модо болбосоруулгын промышленность	97	106
Барилгын материалнуудай промышленность	103	103
Шэлэй, фарфор-фаянсын промышленность	96	124
Хүнгэн промышленность	106	121
Эдеэ хоолой промышленность	103	105
Загаһанай	96	99.8
Мяханай	102	109

1966 оной түрүүшын хахадта промышленна продукциин гол зүйлнүүдые гаргалга иимээр тодорхойлогдоно:

	1966 оной I-дэхи хахадай түсэбэй дүүргэлтэ процентээр	1966 оной I-дэхи хахадые 1965 оной I-дэхи хахадтай сасуулхада процентээр
Шулуу нүүрһэн—миллион тонноор	0,6	104
Автомобиль дээрэ табигдаһан кранууд—хэһэг	284	97
Барилгын модо шэрэлгэ (колхозуудһаа гадна)—миллион кубометрээр	2, 2	106
Хюреэдэгдэһэн модо (колхозгүйгөөр)—мянган кубометрээр	558	100,2
Хирпиисэ (колхозгүйгөөр)—миллион хэһэг	36,:	111
Шифер—миллион хэһэг	71,7	116
Суглуулагдамал түмэр бетон зүйлнүүд—мянган кубометрээр	52	108
Сонхын шэл—миллион дүрбэлжэн метрээр	6,8	135
Ноohон бүд—мянган дүрбэлжэн метрээр	1039	103
Дотор трикотаж—мянган хэһэг	1243	100,2
Гадар трикотаж—мянган хэһэг	461	136
Арһан гутал—мянган паар	32,7	86
Валенка—мянган паар	119	105
Хубсаһа угаадаг машина—мянган хэһэг	67	102
Мебель—(түмэр оронһоо гадна)—миллион түхэригөөр	3,1	110
Түмэр орон—мянган хэһэг	65	110
Мяхан (гүрэнэй нөөсэһөө)—мянган тонноор	4,5	114
Колбасагай зүйлнүүд—мянган тонноор	5,1	103
Загаһа барилга—мянган тонноор	1,6	80
Малай тоһон (гүрэнэй нөөсэһөө)—мянган тонноор.	1,6	102
Машиндагдаагүй һүнһөө хэгдэһэн продукци (гүрэнэй нөөсэһөө)—мянган тонноор	14,9	98
Кондитерска зүйлнүүд—мянган тонноор	2,4	95
Бүхы зүйлэй консервэнүүд—миллион баанха	17,7	115

Энэ жэлэй түрүүшын хахадта түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилэгдөө гэбэл: 26 мянган тонно шулуу нүүрһэн, 15 миллион киловаттчас электроэнерги, 1,3 мянган тонно мяхан, 548 мянган хэһэг баанха консервэ, хубсаһа угаадаг 2 мянган машина.

1965 оной түрүүшын хахадтай сасуулхада арадай хэрэглэлэй иимэ олон тоодо эд бараан ехээр гаргагдадаг болоо: гадар трикотаж, оёгдоһон хубсаһан, мяхан, сыр, консервэ.

Республикын промышленность ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ түсэбөө 102 процент, тэрэ тоодо союзна мэдэлэй промышленность —102 процент, республикын мэдэлэй промышленность—109 процент, нютагай Соведүүдэй промышленность—103 процент дүүргэээ.

1965 оной нэгэдэхи хахадтай сасуулхада ажалай бүтээсэ республика дотор бүхыдөө 11 процентээр ургаа.

56 предприяти гэхэ гү, али бүхы предприятинуудай 31 процентнь ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө дүүргээгүй: Буряадай мебельно-модо болбосоруулгын комбинат, «Забайкаллес» комбинадай хэдэ хэдэн предприятинууд. Улаан-Үдын шэлэй завод, «Бурятцелинстрой» трест, Улаан-Үдын мяха-консервын комбинат, Улаан-Үдын хирпиисын завод ба бусад эдэнэрэй тоодо оролсоно.

«Бурятэнерго» управлениин предприятинуудта, Галуута-Нуурай шахтоуправленидэ, «Татарский ключ» карьертэ, Тимлюгэй цемент-шиферэй заводто, Буряадай мебельно-модо болбосоруулгын комбинадта, «Забайкаллес» комбинадай предприятинуудта, Улаан-Үдын ликёр-архиин заводто, Улаан Үдын спиртын заводто, Бэшүүрэй саахарай заводто, мяха-консервын комбинадта, Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикада энэ оной таба һарын туршада салин хүлһэнэй дунда зэргын ургалта ажалай бүтээсын ургалтаһаа үлүүлһэн байна.

Республикын промышленность худалдадаг продукциингаа өөрын үнэ сэнгые доошолуулха түсэбөө дүүргээгүй, энэ жэлэй таба һарын туршада 3,4 миллион түхэриг үлүүлэн гаргашалагдаа.

Худалдадаг продукциингаа өөрын үнэ сэнгэй талаар иимэнүүд предприятинууд горитой ехэ үлүү гаргаша хэһэн байна гэбэл: Галуута-Нуурай шахтоуправлени, Буряадай мебельно-модо болбосоруулгын комбинат, «Забайкаллес» комбинадай предприятинууд, Улаан-Үдын ноoһо угаадаг фабрика.

Худалдадаг продукциингаа өөрын үнэ сэнгые доошолуулха түсэбөө дүүргэжэ, алмалта хэһэн заводууд гэбэл: «Теплоприбор» завод, Улаан-Үдын шэлэй завод, Улаан-Үдын мяха-консервын комбинат болоно.

Энэ жэлэй таба һарын туршада олзо оруулха хахад жэлэй түсэб промышленна предприятинуудаар 65 процент дүүргэгдэбэ.

Таловска түмэр-бетон зүйлнүүдэй завод, Галуута-Нуурай шахтоуправлени, Улаан-Үдын ноoһо угаадаг фабрика, «Буржелезобетон» нэгэдэл, «Бурятцелинстрой» трест түсэбөөр хараалагдаһанһаа ехэ гарза хээ.

Республикын промышленна предприятинууд энэ жэлэй хахадта үйлэдбэриин ажалые саашадань оньһожоруулха, автоматизацилха, тэрэшэлэн түрүү технологи нэбтэрүүлхэ талаар хүдэлмэри хэһэн байна.

Республикын машина бүтээлгын, металл болбосоруулгын предприятинуудта түмэр отолдог, түмэр дабтадаг, шудхадаг, модо болбосоруулдаг болон бусад технологическа 40 түхеэрэлгэнүүд шэнэдхэн һайжаруулагдаһан юм.

Шулуу нүүрһэнэй промышленностьда нилээд ехэ хүдэлмэри оньһожоруулагдаа.

Машина бүтээлгын предприятинуудта детальнуудые бүлэг бүлэгөөрнь үйлэдбэрилхэ арга хэрэглэхэ ябадал үргэдхэгдөө, «А 10-8» гэдэг электродвигательнүүдэй роторнуудые алюминеэр шудхаха технологи ашаглагдаа, хатуу түмэр харуулдаха фрезүүд, детальнуудые ультра абяанай аргаар болбосоруулха түхеэрэлгэ нэбтэрүүлэгдөө.

Мяханай промышленностьда гахайн арһанай ноoһо хайшалха машина хэрэглэгдэнэ, фосфат хэрэглэжэ, колбаса гаргаха арга, малай гэдэһэ поточно оньһон аргаар угаадаг «ФОК-Б» гэжэ лини нэбгэрүүлэгдээ.

Модо бэлэдхэлгын промышленностиин предприятинуудта модо шэрэдэг доодо складуудай хүшэр хүндэ ажалые үргэлжэдэнь оньһожоруулха түсэб дүүргэгдээ, дээдэ складуудта багсалһан модые ашаалха арга нэбтэрүүлэгдээ.

Буряадай барилгын управлениин предприятинууд томо панельнүүдээр болон узелнүүдаар баригдаха гэр байрын барилгын түсэбые дүүргээ.

Гэхэ зуура промышленностиин зарим һалбаринуудай предприятинууд үйлэдбэрээ оньһожоруулха, автоматизацилха түрүү технологи нэбтэрүүлхэ талаар түсэбөө дүүргээгүй. Жэшээлхэдэ, Буряадай барилгын промышленна предприятинууд технологическа лини, сантехкабинануудые оньһон аргаар бүридүүлхэ, суглуулха, шэмэглэн гоёохо талаар түсэбөө дүүргээгүй.

Хүнгэн промышленностьда утаһа ээрэлгые түргэдүүлхэ талаар оньһожоруулгын түсэб дүүргэгдээгүй.

Шэлэй промышленностьда шэл багсалжа, амһартада хэхэ хүдэлмэриие оньһожоруулха түсэб дүүргэгдээгүй.

II. Хүдөө ажахы

Энэ жэлдэ хабарай тарилгын хүдэлмэринүүд сагай уларилай муу байгаашье һаань, эмхитэйгээр, богони болзор соо үнгэрөө.

Колхоз, совхозуудай хараалһан хабарай ургамалнуудые тариха түсэб дүүргэгдөө.

Республика дотор түсэбһөө гадуур 6.5 мянган гектар шэниисэ гэхэ гү, али 2 процент, 1.8 мянган гектар гэршүүхэ (29 процент), 2.6 мянган гектар кукуруза (5 процент), тэрэшэлэн хартаабха, тэжээлэй корнеплодууд, овощ үлүүлэн таригдаа.

Түнхэнэй, Баргажанай, Сэлэнгын, Зэдын, мүн бусад районуудай зарим ажахынууд хүдөө ажахын зарим ургамалнуудые тариха түсэбөө дүүргээгүй, мүн нёдондо жэлтэй сасуулбал, тарилгын талмай хороогдоһон байха юм.

1966 оной тарилгын талмай бүхы ажахынуудые оруулхада (багсаалан) 787 мянган гектар боложо, нёдондо жэлэй хэмжээндэ үлэбэ.

Ажахынуудта нютагай эрхэ байдалай ёһоор, тарилгын талмайн хубаари зарим тэды һайжараа.

Нёдондо жэлтэй сасуулхада, горох, ешмээн, хара таряа тарилга зарим тэды бага боложо, ургаса ехэтэй, экономическа талаараа ашаүрэ ехэтэй ургамалнуудай тарилга үргэдхэгдөө.

Нёдондо жэлэйхиһээ шэниисэ 3,1 мянган гектараар ехэ таригдаа. Гэршүүхэ тарилга 2,2 мянган гектараар гэхэ гү, али 38 процентээр ехэ болоо. Обёос тарилга 5,4 мянган гектараар үргэдхэгдөө, хартаабха тарилга 2,8 мянган гектараар гэхэ гү, али 13 процентээр, кукуруза тарилга—2 мянган гектараар (4 процентээр), тэжээлэй корнеплодуудые тарилга—1 мянган гектараар (2,3 дахин)үргэдхэгдөө.

Совхозууд (мал шахадаг совхозуудые оруулалсан) болон колхозуудта байһан пашни иимээр ашаглагдаа гэбэл:

	Бүхы пашнида процентээр	
	1966 он	1965 ондо байһаниинь
Сэбэр паар	16,2	15,7
Хүдөө ажахын ургамалнуудай таригдаһаниинь	83,8	84,3
тэрэ тоодо:		
бүхы ороoһото ургамалнуудаар	59,5	60,1
тэрэ тоодо:		
шэниисэ	39,2	39,0
ороoһото бобы	2,6	3,3
обёос	10,2	9,7
ешмээн	4,6	5,1
ороoһото бусад ургамалнуудаар	2,9	3,0
бүхы пропашной ургамалнуудаар (силос хэдэг наран сэсэг оруулалсан)	8,8	8,7
тэрэ тоодо кукурузаар	6,4	6,2
ногоо тарилга (малай тэжээл болохо ороoһото ургамал, силос, ногоон тэжээл оруулалсан)	15,5	15,5

Колхоз болон совхозуудта севооборотуудые нэбтэрүүлхэ талаар горитойхон хүдэлмэри хэгдээ, хабарай ургамалнуудай тарилгын 40 процентнь нёдондо жэл элдүүрилэгдэһэн паар болон намарай паар дээрэ таригдаа. Уһалагдадаг газар дээрэ (ирригациин талаар бэлэдхэгдэһэн газар дээрэ) 32 мянган гектар хүдөө ажахын элдэб ургамалнууд таригдаа гэбэл: 14 мянган гектар ороoһото ургамал (гол түлэб шэниисэ), овощной ургамалнуудай 77 процентнь, саахарай свёклын, тэжээлэй корнеплодуудай хахадынь шахуунь, хартаабха болон кукурузын табанайнь нэгэ хубинь, ороoһото ургамалнуудай 78 процентнь, тэрэ тоодо шэниисын 90 процентнь, гэршүүхын 80 процентнь, ешмээнэй 65 процентнь, саахарай свёклын 81 процентнь сортовой үрэһөөр таригдаа.

Пропашной болон хүдөө ажахын бусад ургамалнуудай тарилгада 377 мянган тонно наг шэбхэ, 13 мянган тонно минеральна үтэгжүүлгэ хэгдээ. 1965 оной түрүүшын хахадайхиһаа наг шэбхэ 7 процентээр, минеральна үтэгжүүлгэ 2,4 дахин ехээр хэгдээ. Энэ хахад жэлдэ бэлшээри һайжаруулхын тула иимэ юумэн хэгдээ гэбэл: 3,2 мянган гектар сабшалан, бэлшээри дээрэ шугы бургааһан сэбэрлэгдээ, үтэгжүүлгэ, үтэг хэхын тула 472 мянган тонно наг шэбхэ гаргагдаа гэхэ гү, али нёдондо жэлэйхиһээ 8 процентээр ехэ наг шэбхэ гаргагдаа, 23,4 мянган гектар талмай дээрэ сабшалан һайжаруулгын хүдэлмэри хэгдээ. Үбһэ хуряалгын газар, бэлшээри дээрэ 57 мянган гектар талмай уһалагдаа, 1,6 мянган гектар хатаагдаа. 1,7 мянган гектар талмай дээрэ газар элдүүрилэгдэжэ, тарилга хэгдээ.

Зүгөөр хэдэ хэдэн ажахынуудта газарай хүрьһэ һайжаруулха газар тарьялангаа һайнаар эрхилхэ хүдэлмэри дутагдалтайгаар ябуулагдана. Тарилгын талмайн хубаарилгые һайжаруулха хэрэгтэй, хүдөө ажахын ургамалнуудай ехэнхи хубинь хабар хахалһан газар дээрэ таригдана, уһалагдадаг пашниин талмай багаар үргэдхэгдэнэ, уһалууриин барилгатай газар дээрэ таригдаһан тарилгын ехэнхи хубинь вегетационно уһалууряар хангагданагүй, ороoһото ургамалнуудай таригдадаг талмайн хахадынь кондиционно бэшэ үрэһөөр таригдана, сортовой үрэһөөр тарилга бага, илангаяа хартаабха, горох, обёос сортовой үрэһөөр багаар таригдана, хүдөө ажахын ургамалнуудай тарилгада наг шэбхэ нютагай бусад үтэгжүүлгэ багаар хэгдэнэ.

Уһалагдадаг газарые ашаглаха, хүдөө ажахын ургамалнуудые сортовой үрэһөөр тариха, наг шэбхэ тарааха, бэлшээри болон үбһэ хуряалгын газарые һайжаруулха гэһэн олон ажахынуудай абаһан түсэбүүд, уялганууд дүүргэгдээгүй.

Мүнөө колхоз, совхозуудта тарилгын хойноһоо харууһан, таряа хуряалгада бэлэдхэл, хойто жэлэй тарилгада бэлэдхэл эхилээ. 39 мянган гектар хүдөө ажахын ургамалнууд гербицидээр угаагдаа. 133 мянган гектар (нёдондо жэлэйхиһээ 3 процентээр ехэ) паар хахалагдаа. 5 мянга шахуу гектар шэнэ газар, залууг ашаглагдаа. Тэжээл бэлэдхэхэ, таряа хуряаха ехэ хүдэлмэри хэхэ хэрэгтэй болонхой.

Гэбэшье олон колхоз, совхозууд пропашной ургамалнуудай тарилгын хойноһоо харууһа хэхэ, хуряалгын техникэ заһабарилха, паар элдүүрилхэ талаар ехэ тээгдэлтэй байна.

Мүнөө жаткануудай, силос хуряалгын, ороoһото ургамалнуудые хуряадаг комбайнуудай, тракторна косилкануудай, ороoһо сэбэрлэдэг орёо машинануудай заһабари үшөө дүүрээдүй. 15 мянгаһаа ехэ гектар паар хахалагдаагүй байна. Шэнэ газар хахалжа, модо бургааһанһаа сэбэрлэжэ, хатаажа, шэнэ газар эдлэхэ түсэб оройдоол 40 процент дүүргэгдээ.

Үбһэ тэжээлээр муугаар хангагдаһан, үнгэрһэн үбэлжэлгын бэрхэшээлтэйгээр үнгэрһэн ушар мал ажалые хүгжөөлгэдэ муу нүлөө үзүүлээ.

Колхоз, совхозуудай малай, шубуудай тоо толгой 1966 оной июлиин 1-дэ иимэ байгаа:

	Мянган толгойгоор	1965 онтой сасуулхада процентээр
Эбэртэ бодо мал	311,5	100,3
тэрэ тоодо үнеэд	101,4	102
Хони ба ямаад	1852,0	102
Гахай	102,3	92
Адуу морин	58.8	101
Бүхы түрэлэй шубууд (дальбараануудые оруулалсан)	1006,9	93

1965 оной июлиин 1-тэй сасуулхада, малай тоо толгой иимээр олошороо: эбэртэ бодо мал—1,1 мянган толгойгоор, тэрэ тоодо үнеэд—2.2 мянган толгойгоор, хони ба ямаад—33,1 мянган толгойгоор, адуу морин—0,6 мянган толгойгоор.

Гахай ба шубуудай тоо толгой зарим тэды хороо. Ахын, Яруунын аймагай ажахынууд эбэртэ бодо малай тоо толгойе хороогоо гэбэл: Ахын—13 процентээр, Яруунын—4 процентээр. Тиихэдэ Баргажанай, Яруунын, Хориин, Түнхэнэй, Зэдын, Мухар-Шэбэрэй, Кабанскын, Хяагтын аймагууд гахайн тоо толгойе хороогоо.

Республикын хэдэ хэдэн колхоз, совхозуудта 1965 оной түрүүшын хахадтай сасуулхада, мал ехээр үхүүлһэн, түл үсөөнөөр абаһан ба тэнжээһэн байха юм.

Инкубаторно-шубуудай станцинууд 1748 мянган дальбараа үдхөө, тэрэ тоодо 596 мянган уһанай шубуудай дальбараа үдхэһэн байна. Энэнь нёдондо жэлэй энэ үеынхиһөө зарим тэды үсөөн юм. Ажахынуудта шубуудай дальбараануудай гарзалха ябадал ехэдээ.

Малай амидын шэгнүүр, таргалсань бага зэргэ доошолһон байна.

Гахайн мяха абалга 7 процентээр ехэ болоо. Һү абалга 1,8 мянган тонноор гэхэ гү, али 3 процентээр ехэдээ. Республикын колхоз, совхозуудта энэ хахад жэлэй туршада 1 үнеэнһээ һү абалга дунда зэргээр 702 килограмм боложо, нёдондо жэлэй энэ үеынхиһөө 11 килограммаар бага болоһон байха юм.

Һү абалга Кабанскын совхозуудта (15 процентээр), Хориин аймагта (7 процентээр) эгээн ехээр ургаһан байна.

Нёдондо жэлэй түрүүшын хахадтай сасуулхада, һү абалга Ахын аймагай колхозуудта 26 процентээр, Баргажанай ажахынуудта —4 процентээр, Зэдын ажахынуудта—3 процентээр, Бэшүүрэй, Хяагтын аймагуудта—2 процентээр хороһон байна.

Үндэгэ абалга 1,9 миллионоор гэхэ гү, али 12 процентээр ехэ болоо.

Колхоз, совхозуудта түрүүшын энэ хахадта 1 тахяаһаа үндэгэ абалга 54-һөө 61 үндэгэ хүрэтэрөө олошороо.

Түнхэнэй, Хориин, Загарайн, Зэдын аймагуудай колхоз, совхозуудта үндэгэ абалгын ехэ боложо байхада (31—57 процентээр), Хяагтын, Бэшүүрэй, Баргажанай, Сэлэнгын аймагуудай ажахынуудта тахяагаа хороожо, үндэгэ багаар абадаг болонхой.

Энэ жэлэй хахадта колхоз, совхозууд хүдөө ажахын газарай 100 гектар бүхэндэ 4 центнер мяха (амидын шэгнүүрээр), 26,3 центнер һү абаа, ороoһото ургамалнуудай тарилгын 100 гектар бүхэндэ 3.6 мянган үндэгэ абаа.

Мал ажалай зарим продуктнуудые ехээр абадаг боложо, гүрэндэ худалдалгые ехэ болгохо арга олдоһон юм.

Бүхы түхэлэй ажахынуудта мал ажалай продуктнуудые худалдалга иимэ:

	I-дэхи хахадта	
	1965 оной	1966 оной
Бодо мал ба шубууд (амидын шэгнүүрээр)—тонноор	10036	10330
Һүн—тонноор	48494	49646
Үндэгэн—мянгаар	17362	19228

Мал ажалай продуктнуудые худалдаха энэ жэлэй түрүүшын хахадай гүрэнэй түсэб иимээр дүүргэгдээ: бодо мал ба шубууд—133 процент, һүн—106 процент, үндэгэн—120 процент, ноoһон—122 процент.

Түсэбһөө гадуур 2984 тонно шэгнүүртэй мал ба шубууд, 2646 тонно һүн, 3228 мянган үндэгэ, 240 тонно ноoһон гүрэндэ худалдагдаа.

Хориин, Захааминай, Яруунын, Кабанскын, Бэшүүрэй, Сэлэнгын, Мухар-Шэбэрэй аймагуудай ажахынууд бусадһаа ехэ хэмжээнэй малай продуктнуудые түсэбһөө гадуур гүрэндэ худалдаа.

Гүрэндэ мал ажалай продуктнуудые худалдаха түсэбөө бүхы республикын дүүргээд байхада, Баргажанай аймаг мяха худалдалгаяа оройдоол 84 процентээр, һү худалдаха түсэбөө 84 процентээр, Ахын аймаг һү худалдаха түсэбөө 57 процентээр дүүргээ.

Энэ жэлэй түрүүшын хахадта тогтоогдоһон түсэбые дүүргээгүй гэбэл; 17 колхоз, совхозууд 475 тонно шэгнүүртэй мал ба шубуудые (36 процент), 26 ажахынууд 1471 тонно һү (17 процент), 11 ажахынууд 828 мянган үндэгэ (44 процент) дутуу тушаагаа.

Үнгэрһэн хахад жэлэй туршада хүдөө ажахын материально-техническэ баазые саашадань бэхижүүлхэ, хүдөө ажахын үйлэдбэриие оньһожоруулха хүдэлмэри үргэдхэгдөө. Колхоз, совхозууд, багсаахада, иимэнүүд техникэ худалдан абаа: 432 шэнэ тракторнуудые, таряа хуряадаг 76, силос хуряадаг 18, хартаабха хуряадаг 14, свекло хуряадаг 5 комбайн; ашаанай 51, тусхай 114 автомобиль, 526 сеялкэ, 155 жатка, тракторна 74 косилка, тракторна 100 тармуур, тэрэшэлэн хүдөө ажахын бусад техникэ олоор худалдажа абаһан байна.

13 мянгаһаа ехэ тонно минеральна үтэгжүүлгэ худалдаган абтаа. Энэ хадаа нёдондо жэлэй түрүүшын хахадһаа, хоёрһоо үлүү дахин ехэ болоно.

Үйлэдбэриие оньһожоруулха ба электрификацилхын тула 4 мянган киловаттһаа ехэ хүсэтэй 850 электродвигатель ашаглалгада оруулагдаа. 16 мянган толгой эбэртэ бодо малай, 11 мянган толгой гахайн,14 мянган шубуудай байрада уһа дамжуулха хүдэлмэри нэмэжэ оньһожоруулагдаа. 4 мянган толгой эбэртэ бодо малда, 3 мянган толгой гахайда тэжээл оньһон аргаар үгэхэ түхеэрэлгэ ашаглагдаа. 1 мянган толгой эбэртэ бодо малай, 2 мянган толгой гахайн байраһаа наг шэбхэ гаргаха хүдэлмэри оньһожоруулагдаа.

Гэхэ зуура олон ажахынуудта хүдөө ажахын үйлэдбэриие электрификацилха хүдэлмэри, мал ажалай хүндэ хүшэр хүдэлмэриие —үнеэ һаалга, тэжээл буйлуулга, малай байра сэбэрлэлгэ гэхэ мэтэ хүдэлмэриие оньһожоруулга хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Мүн байһан техникэ муугаар хэрэглэгдэнэ.

Колхоз, совхозуудта тракторнуудай тоогой 8 процентээр олошороод байхада, бүхы тракторна хүдэлмэриин хэмжээн 1976 мянган гектар болоһон байна. Энэ хадаа нёдондо жэлэй түрүүшын хахадайхиһаа оройдоол 5 процентээр ургаһан болоно. Тиихэдэ 15 хүсэтэй условно трактор бүхэнэй газар хахалалга 199 гектар боложо, нёдондонойхиһоо хороһон байха юм. 1966 оной июлиин 1-дэ колхоз, совхозуудта һү һаадаг 132 машина байгаа. Тэдэнэй оройдоол хоёрынь хүдэлөө. Үнеэдые машинаар һаалга оройдоо хэгдээгүй гээшэ.

Колхоз, совхозуудта ажалай эмхидхэл ба түлөөһэ һайжаруулха, ниитын үйлэдбэриие дээшэлүүлхэ талаар хүдөөгэй ажалшадые материальна талаарнь урмашуулха хэмжээнүүд бэелүүлэгдээ. Мүн түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилһэн, гаргашые алмаһанай, бүтээһэн продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулһанай түлөө ажалай нэмэлтэ түлбэри түлэгдэдэг болоо.

III. Транспорт

Зүүн-Сибириин түмэр харгын Улаан-Үдын отделени ашаа тээхэ хахад жэлэйнгээ түсэбые 105 процент дүүргээ.

Нёдондоной түрүүшын хахад жэлтэй сасуулхада, ашаа шэрэлгын хэмжээн 8 процентээр бага болоо.

Шулуу нүүрһэ ашаалха түсэб 2 процентээр, ой модо ашаалха түсэб—5 процентээр, минеральна барилгын ашаанууд—11 процентээр, ороoһо таряа—18 процентээр, эдеэ хоолой ба промышленна ашаанууд—1 процентээр үлүүлэн дүүргэгдөө.

РСФСР-эй автомобильна транспортын ба шоссе харгын министерствын Буряадай автомобильна управлени ниитэ хэрэглэлэй автомобильна траспортаар ашаа зөөхэ хахад жэлэйнгээ түсэбые дүүргээгүй, тиихэдэ ашаа шэрэхэ, буулгаха түсэбөө 103 процент, пассажирнуудые шэрэхэ түсэбөө—104 процент дүүргээ.

Нёдондо жэлэй түрүүшын хахадтай сасуулхада, ашаа шэрэлгэ, 31 процентээр, пассажирнуудые шэрэлгэ 5 процентээр ехэ болоо.

Улаан-Үдэ городой трамвайнууд энэ жэлэй түрүүшын хахадта 13,3 миллион хүниие түлөөһэтэйгөөр шэрээ. Энэнь нёдондо жэлэй энэ үеынхиһөө 3 процентээр ехэ болоно.

IV. Капитальна барилга

1966 оной түрүүшын хахадта республика дотор бүхыдөө 18,7 миллион түхэригэй гол фонднууд ашаглагдаа гэхэ гү, али хахад жэлэй түсэб 84 процентээр дүүргэгдээ, тэрэ тоодо үйлэдбэриин барилгануудай талаар 11,4 миллион түхэригэй барилга хэгдээ гэхэ гү, али хахад жэлэй түсэб 81 процентээр дүүргэгдээ.

«Забайкаллес» комбинадай предприятинуудта шэнэ предприятинуудые барижа, хуушануудыень үргэдхэжэ, шэнэлэн заһабарилжа, 73 мянган кубометр модо шэрэхэ шэнэ хүсэнүүд ашаглагдаа. «Бурятэнергиин» районно управленидэ 35 киловатт хүсэтэй электрын хүсэ дамжуулха 95,8 километр утa лини татагдаа.

Түрүүшын хахад жэлэй туршада Буряадай АССР-эй хүдөө ажахын министерствын хүсөөр 300 толгой малай байха байра, 6000 хонидой байха, 24 мянган шубуудай байха байра баригдаа.

Хүн зониие ажаһуудалай байраар хангадаг министерство мехстеклозавод посёлогто 120 мянган түхэригэй, Кабанск тосхондо 120 мянган түхэригэй валовой продукци жэлдээ гаргаха ажаһуудалай комбинадуудые барaя.

Республика дотор бүхыдөө хахад жэлэй туршада 37,8 миллион түхэригэй хүдэлмэри гүрэнэй һомололгоор хэгдээ гэхэ гү, али хахад жэлэй түсэб 92 процентээр дүүргэгдээ. Тиихэдэ нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада, капитальна һомололгын хэмжээн бага болоо.

25,8 миллион түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэгдээ гэхэ гү, али түсэб 101 процент дүүргэгдээ. Нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада, энэ хүдэлмэри 2 процентээр ехэ болоо.

Капитальна һомололгын бүхы хэмжээнэй 25,9 миллион түхэригынь гэхэ гү, али 69 процентнь үйлэдбэриин барилгада зорюулагдаһан, 8 миллион түхэригынь гэхэ гү, али 21 процентнь—гэр байра барилгада, 3,9 миллион түхэригынь гэхэ гү, али 10 процентнь —культурно-ажаһуудалай барилгада зорюулагдаһан байна.

Үйлэдбэриин барилгада зорюулагдаһан капитальна һомололго ой модоной ба модо болбосоруулгын промышленностиие, хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ, электростанцинууд, электрическэ болон дулаа дамжуулха барилгада, мүн промышленостиин, арадай ажахын бусад һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ хэрэглэгдэһэн байна.

1966 оной түрүүшын хахадта капитальна һомололгын түсэбэй дүүргэлтэ процентээр:

Бүхыдөө республика дотор 92

тэрэ доодо:

Гэр байра барилга 123

Һургуулинууд, эмнэлгын зургаанууд, үхибүүдэй саадууд болон яслинуудые барилга 97.

Гүрэнэй капитальна һомололгын ашаар предприятинууд болон организацинууд 55 мянга шахуу дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра барижа, ашаглалгада үгэбэ. Тиигэжэ хахад жэлэй түсэб 127 процент дүүргэгдээ.

Түрүүшын хахад жэлэй туршада 400 һууритай һургуулида ябаагүй үхибүүдэй байра, 120 һууритай больница болон поликлиникэ, 320 һурагшадай һураха юрэнхы эрдэмэй һургуули баригдаа.

Республикын подрядна организацинууд 30,3 миллион түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэжэ, хахад жэлэйнгээ түсэбые 101 процент дүүргээ. Тиихэдэ тэдэнэр өөһэдынгөө хүсөөр 24,5 миллион түхэригэй хүдэлмэри хээ гэхэ гү, али энэнь 98 процент болоно. Энээнэй ашаар нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада, бүтээһэн хүдэлмэриинь хэмжээн 7 процентээр ехэ болоо.

«Главвостоксибстройн» подрядна организацинууд 16,5 миллион түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэжэ, түсэбөө 103 процент дүүргээ. Тэрэ тоодо өөһэдынгөө хүсөөр 11,6 миллион түхэригэй гэхэ гү, али хүдэлмэриин 97 процентые бүтээһэн байна.

Буряадай барилгын управлениин талаар подрядна хүдэлмэри хэхэ түсэб 103 процент, «Бурятцелинстрой» трестын талаар—105 процент дүүргэгдээ.

Энэ жэлэй таба һарын туршада барилга-хабсаралгын хүдэлмэридэ, мүн туһалалгын үйлэдбэридэ хүдэлжэ байһан нэгэ хүнэй ажалай бүтээсэ, нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада, 5 процентээр ургаа.

«Главвостоксибстройн» предприятинууд энэ жэлэй таба һарын туршада барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин өөрынь үнэ сэнгые доошолуулха түсэбтэ даалгабаряа дүүргээгүй.

Подрядна гол организацинууд иимэ үлүү гаргаша хээ гэбэл:

«Бурятцелинстрой» трест—21 мянган түхэриг.

Буряадай барилгын управлени —252 мянган түхэриг,

«Бурводстройн» барилга-хабсаралгын управлени — 95 мянган түхэриг,

1966 оной түрүүшын хахадта үйлэдбэри саашадань оньһожоруулха талаар хүдэлмэри хэгдэһэн байна.

Барилгын гол хүдэлмэриие оньһожоруулгын хэмжээн республика доторнай бүхыдөө иимээр тодорхойлогдоно (процентээр): газар малтаха хүдэлмэри—95,9, ашаа тээхэ, буулгаха хүдэлмэри—99.7, бетон ба түмэр-бетон зүйлнүүдые бүтээдэг хүдэлмэри—86,1, шабар, бетон бэлэдхэлгэ—96,3, штукатурна хүдэлмэри—51,3, шэрдэлгын хүдэлмэри 63,4 процент.

V. Хүн зоной материальна ажаһуудал ба культурна хэмжэ[э]

Республикын хүдэлмэришэ[д] алба хаагшадай тоо 1966 он[ой түрүүшын] хахадта нёдондо [...] энэ үеынхитэй сасуулхада, 5 [про]центээр олошороо.

Хүдэлмэришэд болон алба[н хаа]шадай салин хүлһэнэй фонд [...] үе соо 9 процентээр нэмээ.

1018 залуу хүдэлмэришэд [про]фессионально-техническэ һур[гуу]лай училищинуудые дүүр[гэжэ] предприятинууд болон орга[низа]цинуудта хүдэлхэеэ ошоо. Тэ[энэй] 113 хүниинь промышленнос[ть]... барилгада, транспортдо, 805 [...] хүдөө ажахыда хүдэлнэ.

Тэрээнһээ гадна, 424 хүд[элмэ]ришэн профтехучилищиин [...]шын һургуулида һуража, [...] жэлээ дээшэлүүлээ, шэнэ [...] жэл абаа.

1965-1966 оной һуралсалай [жэ]лэй эсэстэ 187,7 мянган хүн [...]хы эрдэмэй һургуулида һу[ража] байгаа. Энэнь нёдондо жэлэй[...] 3 процентээр олон болоно.

1966 ондо дунда һургуули [...] хүн дүүргээ. Энэнь 1965 он[ой]һоо 3 дахин олон болоно.

Интернат-һургуулинууд оло[...]жо, тэндэ байрладаг үхиб[үүдэй] тоо, нёдондо жэлэй энэ үеын[хитэй] сасуулхада, 45 процентээр [...]һан байна. Һунаагдаһан үд[эрэй] һургуулинуудта һуража б[айһан] үхибүүдэй тоо 34 процентээр [...]шоржо, һуралсалай жэлэй [...] 7,8 мянган хүн болобо.

1966 оной түрүүшын хах[адта] республикын дээдэ һургуули[нууд] ба техникумүүд 3520 залуу [мэр]гэжэлтэдые гаргаа. Энэнь [...] онойхиһоо 24 процентээр олон [бо]лоно. Тэдэнэй тоодо промыш[лен]ностиин, барилгын, транспор[тын] хэлхээ холбооной 923 инж[енер] болон техникүүд, хүдөө ажа[хын] 689 мэргэжэлтэд, 1458 багш[а] культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэ[ри] мэргэжэлтэд, медицинын [...] мэргэжэлтэй 241 хүн, худа[лдаа] наймаанай, кооперациин 206 [хү]дэлмэрилэгшэд бии.

Республика доторнай 741 [...] установко бии. Энэнь нёдондо [жэ]лэй түрүүшын хахадтай сасуу[лха]да 102 процент болоно.

Энэ жэлэй түрүүшын хах[адта] кинотеатр болон концертнуу[д] 11065 мянга дахин харалга[...] лоо. Энэнь нёдондо жэлэй тү[рүү]шын хахадайхиһаа 1 процен[тээр] ехэ болоно.

Республикын клубууд, биб[лио]текэнүүдэй тоо олошорно.

Гэгээрэлэй министерствын [...]бүүдэй саадуудай, сад-яслинуу[дай] тоо 107-һоо 120 хүрэбэ. Т[эндэ] байдаг үхибүүдэй тоо 18 про[цен]тээр олошороо.

Элүүрые хамгаалха минис[тер]ствын больницануудта, 1965 [оной] түрүүшын хахадтай сасуул[хада] хүнэй хэбтэхэ һуури 5 процен[тээр] нэмээ.

Республикын санаторинуу[д] 1930 хүн, амаралтын байшан[гууд]та 478 хүн олоор амарха ар[гатай] болоо.

Гүрэнэй ба кооперативна [ху]далдаа наймаанай розничнo эд [ба]раанай эрьесын хэмжээн (по[тре]бительскэ кооперациин комм[исси]онно худалдаа наймаангүй[гөөр]) 1966 оной түрүүшын хах[адта] 176,4 миллион түхэригтэ хү[рэбэ], тэрэ тоодо: розничнo худа[лдаа] наймаанай эрьесэ 163,2 милл[ион] түхэриг, ниитын эдеэ хоолой [эрье]сэ 13,2 миллион түхэриг боло[о].

Тэрээнһээ гадна, потребит[ель]скэ кооперациин комиссионно [ху]далдаа наймаагаар дамжуу[лан] 2,2 миллион түхэригэй хүдөө а[жа]хын продуктнууд худалдагда[а].

Нёдондо жэлэй энэ үетэй [са]суулхада, гүрэнэй, кооперати[вна] худалдаа наймаанай розничнo [эд] бараанай эрьесэ 5.8 процен[тээр] ехэ болоо.

Хүдөө нютагуудта худалдаа [най]маа хэдэг потребительскэ коопе[ра]циин розничнo эд бараанай эрь[есэ] нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй [са]суулхада, 4,2 процентээр ехэ [бо]лоо.

1966 оной түрүүшын хах[адта] гүрэнэй, кооперативна худа[лдаа] наймаанай розничнo эд бараа[най] эрьесын түсэб 100,2 проц[ент] дүүргэгдээ.

Худалдаа наймаанай орган[иза]цинуудай розничнo эд бара[анай] эрьесын түсэб дүүргэһэниинь:

	Хахад жэлэй түс[эбэй] дүүргэлтэ процент[ээр]
Улаан-Үдын горпищеторг	10[illegible]
Улаан-Үдын горпромторг	9[illegible]
Улаан-Үдын главунивермаг	100
Столовонууд, ресторануудай трест	105
ОРС-нууд, продснабууд	98
Тэрэ тоодо:	
Ой модоной промышленностиин УРС	10[illegible]
Буркоопсоюз	101

Энэ жэлэй түрүүшын хах[адта] республикын хүн зониие ажа[һуу]далай талаар хангалгын хүдэл[мэ]риин хэмжээн 2936 мянган тү[хэ]ригэй болоо, тэрэ тоодо горо[дто] —2025 мянган түхэригэй, [хү]дөө нютагуудта—911 мянган тү[хэ]ригэй болоо. Ондоогоор хэлэхэ[дэ,] хахад жэлэй түсэб бүхы дээ[рээ] 101 процент, тэрэ тоодо городто 104 процент, хүдөөдэ—94 проц[ент] дүүргэгдээ.

Промышленна зүйлөөр хан[галгын] түсэб 106 процент дүүргэгд[ээ,] нёдондо жэлэйхитэй сасуулха[да] 25 процентээр ехэ болоо.

Промышленна бэшэ зүйл[ээр] хангалгын түсэб энэ хахад жэ[лдэ] 90 процентээр дүүргэгдэжэ, нё[дон]до жэлэй энэ үеынхитэй сасу[улха]да 10 процентээр нэмэһэн ба[йна].

БУРЯДАИ АССР-эй СТАТИСТИЧЕСКЭ УПРАВЛ[ЕНИ]

Һайн хүн тухай хөөрөөн

ЭНЭРХЫ СЭДЬХЭЛДЭ ХҮТЭЛЭГДЭН...

«Һайн хүн һанаагаар» гэжэ буряад арадай оньһон үгэ бии. Үбшэндэ баригдаһан, үни удаан саг соо тэрэ үршагта зоболонгһоо эдэгэжэ ябаһан хүн эмшэн— докторнуудта хандахадаа, досоогоо, сэдьхэлдээ, хэзээшье нэгэ эдэгэхэ найдабари хүлеэдэг. Бэеэ үзүүлхэдөө врачай шэг шарайе ажаглан, гэрэнэй бодолые таажа абаха, өөрынгөө үбшэнгэй ушар шалтагаанние мэдэхэ гэһэндэл һанаагаа зобожо, «врач юун гэжэ хэлэгшэ aаб?» гээд хүлеэн шагнаархажа байдаг.

— Үни удаан саг соо танине тулиһан үбшэн мүнөө лаб таниглаа, Елена Васильевна. Бөөрэ дотор бии болоһон шулуун танине иигэжэ үбшэлүүлнэ. Операци хэжэ, тэрэ шулууень абажа хаяхал хэрэгтэй. Тиимэшье хүнгэн операци бэшэ. Зоригтойхон байгты. Совет медицинэ энээнһээшье хүндэ операци хэжэ, хүниие эдэгээдэг ха юм. Та өөрөө һайн мэдэнэ бэзэт. Айһанай хэрэггүй,—гэжэ Улаан-Үдэ городой нэгэдэхи больницын хирург Анна Даниловна Абашеева дарууханаар хэлэжэ, үбшэнтэн, наһажаал эхэнэр Полякова ойлгуулна.

—Хэсүүл юм байна даа. Юһэн үхибүү түрэжэ хүмүүжүүлээб. Басагануудынь үшөөл гүлмэрхэнүүд, хайратайл байна, үншэршөө һаа. Анна Даниловна, тандаал найдаха губии даа,—гэжэ Елена Васильевна альган соогоо шангаар бажуужа бариһан сагаахан аршуул пулаадаа задалан, хоёр нюдэнэйнгөө нёлбоһо аршасагаан, хамараа һугшарна.

Иимэ уулзалганууд врач Анна Даниловнагай кабинет соо али олон тохёолдодог.

Хүн зоной бэеын элүүр энхэ байдалые хамгаалан, хүн бүхэн үбшэн зоболонгүй ябаһай гэһэн энэрхы халуун сэдьхэлтэн—манай совет врачинууд. Хамагай һайн хүнүүд лэ эмшэн доктор болодог ёһотой. Тиимэл хадаа докторнууд хүн бүхэниие хайралдаг, арад зондоо хүндэтэй ябана бшуу.

Хирургиин врач нүхэр Абашеева энэ өөрынгөө хүшэршье һаа, хүндэтэй мэргэжэлые анхан шэлэжэ абахадаа алдуу хээгүй. Энэрхы сэдьхэлэй үүдэнһээ бодожо, шүүжэ абаһан, оролдожо һураһан эрдэмэйнгээ эди шэдиие бодото хэрэг дээрэ бэелүүлэн, арба гаран жэлэй туршада хирургиин врачаар хүдэлжэ байна. Энэ үе соогоо Анна Даниловна дүрбэн зуу гаран операци хэжэ, дүрбэн зуу гаран хүниие хүндэ хүшэр үбшэнһөө эдэгээжэ, ухалай зоболонгһоо аршалаа, ажабайдалда бусаагаа бшуу. Гэрэнэй нэрэ суг хүдэлдэг медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй дунда хүндэтэй. Тэрэнэй шадитэ домто гарай урин һайхан сэдьхэлэй уршөөлдэ хүртэжэ, үбшэн хамшагһаа һалаад зол жаргалта ажабайдалда бусагшад, абарагша врачтаа захагүй ехэ баясхалан хүргэжэ, һайн һайханиие хүсөн юрөөжэ ябадаг.

Больницын дурадхалнуудай дэбтэрые абажа үзэхэдэ, врач Абашеева тухай магтаалнууд олон байна. Тэндэ хүнүүд бэшэхэдээ, врачай гансал һайнаар эмшэлжэ эдэгээһэндэ баяр баясхалан хүргэнэ бэшэ, харин үшөө тэрэнэй һүн сагаан сэдьхэл, халуун оролдолгоорнь омогорхон һайшаана. Зүб лэ даа. Зүрхэнэй гүнһөө хэлэгдэһэн урин зөөлэн үнэн үгэ, һанuулан зааһан зүбшэл—үбшэнтэндэ зарим үедэ эмһээшье үлүү туһалдаг гээшэ. Врачай энэ шанарые, өөрынгөө үүргые үнэн сэхээр дүүргэдэг байһаниие эмшэлүүлэгшэд тон ехэтэ һайшаана.

«Хэдэн жэл соо хүндөөр үбшэлжэ, эдэгэхэ найдабаряа алдаад ябаһыем врач А. Д. Абашеева эдэгээбэ. Энэ доктор үнэхөөр хани халуун зүрхэтэй, налагай һайхан сэдьхэлтэй, оролдолго ехэтэй, эрхим мэргэжэлтэй хүн байна. Хүшэр хүндэ операци таатай һайнаар хэжэ, бөөрымни шулуу абажа һалгаа. Хүндэ үбшэнһөө хахасажа амарааб. Бүхы наһан соогоо эмшын энэ ашые һанажа, үрэ хүүгэдтээ захижа ябахаб» гэжэ Елена Васильевна Полякова бэшэнэ.

Иимэ һайшаалнууд тус больницын дурадхалай дэбтэрэй хуудаһануудта олон удаа бэшэгдэһэн байна. Эндэ элдэб янзын үбшэнгүүдые эмнэжэ эдэгээһэн врач Абашеева тухай хэлэгдэнэ. Лидия Васильевна Павлова хоолойн хорото хабдар—зоб үбшэнһөө хирургиин хэһэн операциин ашаар эдэгэһэн тухайгаа тобшохоноор тэмдэглэжэ, Анна Даниловнада баяр талархалаа хүргэнэ.

Һайн хүн һанаашалга, үүсхэл ехэтэй байдаг. Олоной хэрэгэй түлөө оролдодог. Нүхэр Абашеева гансахан лэ өөрынгөө мэргэжэлэй талые баримталаад ябадаггүй, харин олониитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг байна.

Улаан-Үдэ городой нэгэдэхи больницын коммунистнууд өөһэдынгөө суглаан дээрэ Анна Даниловнае эхин партийна организацийнгаа секретаряар һунгаһан юм. Коммунистнуудай найдабариие тэрэ хүндэтэйгөөр бэелүүлжэ байна. Коллектив соогоо хүмүүжүүлгын ехэ хүдэлмэри ябуулна.

Энэрхы сэдьхэлэй дуудалгаар ажалша зоной аша туһада үнэн сэхээр алба хэгшэдэй нэгэн—врач-хирург Анна Даниловна Абашеева һаяхан Улаан-Үдын 300 жэлэй ойн баяраар дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй габьяата врачай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна.

Н. ХАЗАГАЕВ.

ФЕЛЬЕТОН

ҺУУЛГҮЙ „ХУЛГАНААНУУД"

Хулганаанууд—хулгайша, мэрээшэ амитад. (Үгынь үндэһэн «хулгай» гэһэн бэшэ юм аа гү)... Хулмаг-халмаг мүймэрэн химэлхэнь урдаа. Энэньшье аргагүй мэдээжэ. Нэгэ үльгэрэй ёһоор бодожо үзэхэдэ, эдэ шудхэрнүүдшни ганса нэгээрээ бэшэ, харин холбоо хошоо боложо байгаад хороохо, эдихэ аргатай амитад байшабал: урдань далан хэлэ мэдэхэ нэгэ хүн байһан гэхэ. Тэрээнэй унтаха гэжэ хэбтэтэр углуудахи һүтэй тодхуурай хажууда һүрөөтэй ехэ шуулдаан гараба ха.

— Түрүүшынхеэ һү уужа байна ёшэбди... Шудэнүүдшни утанууд, хурсанууд һэмнай. Һүүлһээмни шангаар зуу гээ һэмнайб... Брр-брр... Үхөөб, һалабаб,— иигэжэ һү руу унаһан хулганаан тодхуур соогуур тойрожо ябаад тамарба. Бэшэниинь мэдэгдэбэди гэһэншүүгээр мэгдэбэд. Энэ шашалдаа шагнажа хэбтэһэн далан хэлэтэ шанга гэгшээр энеэжэрхибэ... (Хулганаанууд үнэхөөрөөшье һүүл һүүлээ зуулсадаг, өөрынхеэрээ ойлголсодог байжа болоо).

Загарайн аймагай Дабаатын совхозрабкоопто эгээл иимэрхүү ушар тохёолдошобо. Мэтэр тодхуууртай тэрэ һүндэ бэшэ, харин олоной тольбо зөөридэ обтоһон баримтанууд тодорбо. Һарын һүлэмхидэ, «һайн зоной һалбарта» 1966 оной арайхан эхилһээр арбаад дахин абалга эдилгэ элирһэн, 14 мянган түхэригэй эд бараан эдигдэжэ барагдашаһан байба.

Зарим наймаалагшадынь мандажа байһан наран, һэбюурдэжэ байһан һэбшээн тээшэ, хулгайша хяарамар хулганаанууд тээшэ хургаар заажа, гомдол барибад. Теэд шалгалта хэжэ шалтагааниинь элирүүлхэ гэхэдэ, наймаашадай зариман: «намда муу һанааш, наһандаашье мартахагүйб» гэжэ занаба. Шалгалташье тиигээд «шабардашаба», шадал аргаяа һалашаба. Виктор Андреевич Кулаков—одоол сэбэр сэхэ, сэсэн бэрхэшье шалгагша байһан аад, наймааша зариманай найман хүлдэ дарагдажа, дурагүйдүүлээд, үнгэржэ ерэхэдээ. совхозрабкоопой «ноёдто согломдуулаад», сожоош татахаяа болиһон гэхэ... Буха ехэ һануулгын ороходо, бухгалтериишье (Норжима Дондокова) хэрэглээгүй.

Онохой Шэбэрэй магазинда хоёр дахин «хойбон жороонууд» орожо, хохидол, хоролто үзүүлбэ. Харуулшан буу барьяашье һаа, хара һүниин «айлшадые» барижа шадабагүй.

Һархяаг мөөгэ гэхэ мэтын һарха барха эдеэ хоол хэм хэмжүүргүй ехээр магазинуудта тараагдажа, хэдэн һара соо «аяншалаад», склалтаа бусажа ороходоо, анхан шанараа алдаһан байжа, амбаар сооһоо хаягдаба. Гансахан Эрхирэгэй амбаар соо 622 түхэригэй тиимэ эдеэ хоол борлоһон буритаһан байжа, бөг шоройн нэмэри болобо. Энэшье энэ. Үшөө ехэ мүнгэн дутана ха юм! Эрхирэгэй склалые даагша П. Цыбиков—2000 түхэригэй, «Арбижалай» магазин (Тимошкина)—1100 түхэригэй, Онохой Шэбэрэй магазин (Ильюшкин)—190 түхэригэй, Добо-Ёнхорой—1100 түхэригэй үрилтэ гаргаба.

Далан зоной зөөри—далай гэдэг бээз (тэрэ тодхуурта һүнтэй юун жэшээ байха һэм даа!) Тиигэбэшье дуһал дуһалаар суглаһан байха. Энээниинь тэрэл дуһал дуһалаарнь Дабаагын совхозрабкоопойхид хороогоо. Эндэ хура бороон, хулганаа, шумуул бэшэ, харин үнэн дээрээ «һуулгүй хулганаанууд» бэе бэеэ һүүлдэжэ, һүйд түбэг һүжэргөө.

Тэндэ түрүүлэгшөтэжэ «мунайгадаха» үедөө Хархинов Алексей Федорович гэдэг ниитын зөөридэ нэтэржэ ороһон хүдхэшүүлэй һүүл амыень татахын орондо, харин өөрөө тэдэниие «һүтэй хүнэг» руу табижархёо.

Жэшээ. Ильюшкин гэдэг наймаашанай киоскдо ороһон сагһаа хойшо архидаха аашалхыень хаража ябаад, Хархинов дарга хоюулан боложо, хоншоор нөгэдэшоо, хонон үнжэн архидашаһаниинь тоогүй. Гансашье энэ Ильюшкинтэй бэшэ, мүн Цыбиковтэй, Тимошкинатай.

Үшөө гайхалтай юумэн гэхэдэ, энэ «һүүлгүй хулганаануудай» (хүлисэхые гүйнабди иигэжэ нэрлэһэндэмнай. Теэд эдэнэр хулганаануудһаа юугээрээ илгаатай гээшэб?) һүжэржэ, ниитын зөөри соо умбахыса умбажа, «нойтон гэдэһээ норгожо», нойргүй ехэ найр архидаа, аралжаа хэжэ байһые далан хэлэ мэдэхэ хүн мэтэ ойлгожо, мэдэжэ байгаад, Загарайн райпотребсоюзай хүтэлбэрилэгшэд дары хэмжээ абхуулаагүй.

Улад зоной улаан зөөридэ умбажа хэтэрһэн эдэ «һүүлгүй хулганаануудые хэһээжэ һургаха, олойрһон ноёдто ойлгуулжа үгэхэ саг одоо тулажа ерээ бэшэ гү?—иигэжэ мүрдэжэ, мүрдэжэ, мүрыень олгуулха мүрдэлгын зургаануудһаа асуултай.

Р. ЦЫБИКОВ.

ХҮНДЫН ЁҺООР

Совхозой ажахын хүдэлмэринүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байһан хүнүүд хүндын ёһоор амарнад. Яруунын аймагай Нарһатын совхоз хүдэлмэришэдөө амаралтын гэр, санатори болон курортнуудта жэл бүхэндэ олоор эльгээнэ. Тиихэдээ тэдэнэрые путёвкоор шагнадаг байха юм.

Совхозой дүрбэдэхи отделениин малшан Ц.-Х. Цыбенова Дарһан курортдо амараад бусаба. Тиихэдэ гурбадахи отделениие эрхилэгшэ Ц-Д. Жалсанов Гаграда, зоотехник Е. П. Доронина, МТМ-гэй слесарь Э. Б. Доржиев гэгшэд Уршүүлэн курортнуудта амарба. Совхозой барилгашан Д. Б. Будаев «Учитель» гэжэ амаралтын гэртэ ошоо.

Жэлэй эхинһээ хойшо тус совхоз 10 гаран хүниие курорт болон амаралтын гэрнүүдтэ эльгээһэн байна. Үшөө олон хүн шагналай путёвкоор амарха.

И. ЕРЕМЕЕВ.

Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой (Сэлэнгэ) һаалишадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Пурбожап Нимаева түрүүлжэ ябана. Энэ һаалишан үнгэрһэн хахад жэлдэ 15 мянга гаран литр һү һаагаа.

Зунай зүлгэ ногоон дээрэ үнеэдынь улам һү орожо, мүнөө үдэртөө үнеэн бүриһөө хахад пүүд һү һаана.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Мүрысөөнэй дүнгүүдһээ

САГААН ЭДЕЭНЭЙ ШАНАРАЙ ТҮЛӨӨ

Республика доторнай һүүлэй жэлнүүдтэ гүрэндэ болон хүн зондо сагаан эдеэн ехээр наймаалагдана. Энээнтэйнь дашарамдуулан һүнэй шанар тушаа эрилтэ дээшэлнэ.

Наймаанда ороһон һүн гээшэ шэнэ һайхан, тоһолиг зандаа, ямаршье ондоо үнэр амтагүй байха зэргэтэй. Һүнэй товарна фермэнүүд һүеэ 10 градус бүлеэнээр, гашууниинь 18 градусһаа дээшэ бэшээр сэхэ заводуудта тушааха ушартай. Энээн тухай колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд хэды мэдэбэшье, һаалишадта саг үргэлжын нарин шанга эрилтэ табидаггүй. Тиимэһээ сагаан эдеэнэй шанар муутайгаар тушаагдаха баримтанууд үзэгдэнэ. Энэ дутагдалые эсэслэн усадхахын тула «Гүрэндэ тушаагдаха һүнэй болон бэшэшье сагаан эдеэнэй шанарые һайжаруулгаар республика дотор мүрысөө үнгэргэхэ тухай» КПСС-эй обком болон Буряадай республикын Министрнүүдэй Совет тусхай тогтоол баталан абаһан. Энэ һорёо мүрысөөнэй дүнгүүдые бүридхэжэ үзэхэдэ, Хориин аймагай Анаагай совхозой 3-дахи һүнэй товарна фермэ, Кабанскын аймагай «Байгалай» совхозой һүнэй товарна фермэ, Зэдын аймагай Ториин совхозой Оёор тосхоной һүнэй товарна фермэ түрүү һууринуудые эзэлэә. Мүн фермэнүүдтээ ариг сэбэрые сахиха, һүнэй шанар дээшэлүүлхэ талаар Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин һүнэй товарна фермэнүүд һайн үрэ дүнгүүдые түйлаа. Дурсагдаһан управлениин һаалиин газарһаа урда жэлнүүдтэ муухай, гашуун болоһон, үшөө нефть, керосинай үнэр ороһон һүн тушаагдажа, колхоз, совхозуудтань угаа ехэ гарза хохидол ушаруулагдадаг бэлэй. Мүнөө тиимэ юумэн үзэгдэхэеэ болинтоо. Нэгэдэхи кварталай дүнгөөр Улаан-Үдын управлениин колхоз болон совхозууд 3084 тонно һү тушааба. Тэрээнэйнь 3040 тонно эрхим һайн шанартай байба. Гэбэшье, 44 тонноны гашалангирай амта ороһон, 110 тонноны муухай болоһон. Управлени бүхы дээрээ һайн һайхан һүнэй түлөө 15173 түхэригэй түлбэри абаһан, харин муу муухай болоһон һүнэй түлөө 214 түхэриг дутуугаар орошолһон байна. «Советская Россия», «Искра», «Восход» колхозууд, Онохойн, Ивалгын, Эрхирэгэй совхозууд байгша оной гурба һарын турша дотор хододоо һайн шанартай сагаан эдеэ тушаажа, 6,5 мянган түхэригэй нэмэри олзо оруулаа.

Гэбэшье, иимэ колхоз, совхозууд үшөөл үсөөн. Олохон ажахынуудһаа муу шанартай һүн абтана. Илангаяа Баргажанай аймагай Баргажанай болон Хурамхаанай совхозууд, XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхоз, Хориин аймагай Чисаанын совхоз, Захааминай аймагай «Победа» колхоз. Кабанскын совхоз һү һаалга дээрэ ариг сэбэрые тон муугаар сахина.

Дурсагдаһан ажахынуудһаа ороһон һүн һаалгын һүүлээр 3 час боломсоор гашалжа эхилдэг. Юундэб гэхэдэ, эндэ бидонгууд болон хүнэгүүдээ сэбэр байлгадаггүй, үнеэдэйнгээ дэлэн угаадаггүй. мүн һаалишадыньшье гараа сэбэр байлгахын хойноһоо оролдодоггүй, харалшаһан муухай халаад үмдэжэ хүдэлдэг. Тэндэ малайнь хашаа хорёогой шэбхэ сэбэрлэгдэдэггүй.

Мүнөөмнай һүнэй товарна фермэнүүд бултаараан зуһаландаа нүүнхэй. Ажахын хүтэлбэрилэгшэд, ветеринарна болон ариг сэбэр сахилгын хүдэлмэрилэгшэд зунай байрануудые болбосон түхэлтэй болгохын хойноһоо оролдохо ушартай. Һалхитай гү, али бүрхэг үдэрнүүдтэ үнеэдые һааха тусхай бүтүү ханатай һарабшануудые бариха шухала. Мүн амһартануудаа угааха, хадагалха байрануудые, һү хүргэхэ леднигүүдые түхеэрхэ болоно. Заримашуул һүеэ нуур соо гү, али гол горхон соо табижархидаг. Энэнь ехэ бэрхэшээлнүүдые тохёолдуулхаһаа гадна, мүртэй үрэ дүн үгэнэгүй. Гадна, олохон һаалишад 3—4 бүлэнэрөөрөө ганса нэгэн байрануудсоо байрлана. Тиигээд тэндэнь, бани, бэеэ угааха газаргүй байха юм. Иимэ дутагдалнуудые саашадаа тэсэжэ болохогүй.

Һүнэй товарна фермэнүүдтэ ариг сэбэр һайнаар сахиха, тэдэниие гуримтай зохидоор байлгаха гээ һаа, балай ехэ гаргаша гарахагүй ха юм даа, харин һүнэй шанар дээшэлжэ олзо доход ехээр орохо болоно. Энээн тухайда ажахын хүтэлбэрилэгшэ бүхэн бодожо үзэг лэ.

Р. ПОПОВА,
республиканска санэпидстанциин врач.

Хүдөө ажахын хүдэлмэриин сезон-сезондо хэгдэдэг шэнжэ шанартай байһан хадань, хүдэлмэриин халуун хаһа соо хүүгэдые олоор абажа байлгаха аргатай болохоор тиимэ тааруу хүүгэдэй садууд болон яслинуудые хүдөө нютагуудта бариха хэрэгтэй гэжэ архитекторнүүд, проектировщигууд дурадхана. Энэ зураг дээрэ хүүгэдэй сад-яслиин макет харуулагдана. Тэрэниие «Гипросельстрой» институтда зохёоһон байгаа. Энэ сад-ясли үбэлдөө 90 хүүгэдые, зундаа 180 хүүгэдые байлгаха аргатай байха юм.

Мүнөө байдаг хүүгэдэй садуудта орходоо уужам салуу. Үбэлэй сагта доодо дабхартань 20—20 хүүгэдые багтааха хоёр ясли, дээдэ дабхартань—25—25 хүүгэдые байлгаха мүн лэ хоёр сад байха болоно. Үбэлдөө хооһон шахуу байһан веранднууд зунай сагта үхибүүдэй наадаха газар, столово боложо, шэнээр нэмэжэ абаһан дүрбэн бүлэг хүүгэдые багтааха зэргэтэй. Тиигээд ерэхэлээрээ сад-ясли зундаа хоёр дахин олон үхибүүдые абажа байлгаха болоно гээшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 90—180 һууритай хүүгэдэй сад-яслиин макет.

Н. ПАШИНАЙ фото. (АПН).

Сухаришагүй эрэлхэг зориг

Баатарлиг ехэ оронойхидтоо Вьетнамай Демократическа республикын Президент Хо Ши Минэй хандаһан хандалгые дэлхэйн радиостанцинууд болон агентствэнүүд неделиин урда тээ яаралтайгаар дамжуулаа һэн. Ханой болон Хайфон шадарай һууринггуудые далайн саанахи агаарай дээрмэшэдэй ехээр бомбодолго вьетнам арадай эсэргүүсэлтэ хэхэ «дура хүсэлые нугалаа», ороной хойто болон урда талын вьетнамайхид «дайнһаа уламжалан эсэһэн түхэл янза харуулна» гэһэн хэбэртэй хуурмаг худал үгэ хүүрые Америкын номнолшод урда тээнь тарааһан байгаа. Энэ хадаа Американ «мастернуудай» наринаар зохёоһон худал мэдээсэл, хардалга гүрдэлгэ хэһэн кампани болоно. Зүгөөр энэ бузагай муухай хардалга тэрэ дороо буруу һүрөө.

Бүхы дэлхэй дээрэ үргэнөөр һонирхогдоһон, демократическа Вьетнамай президентын хандалга эзэрхэг түримхэйшүүлдэ хүйтэн уһа сасан адхаһан шэнгеэр нүлөөлөө. Американ түримхэйшүүлдэ эсэргүү, шэн зоригто тэмсэлые илалта түйлалтаараа хэхээр шиидэнги байһан хэдэн олон миллион вьетнамайхидай дура хүсэлые нүхэр Хо Ши Мин элирхэйлэн мэдүүлһэн байна. «Үнэн зүб хэрэгэй түлөө тэмсэдэг, хойто талаһаа урда тала хүрэтэрөө манай бүхы арадай нэгэдэлтэй байдаг, манадай һүрдэшэгүй тэмсэл хэдэг заншалтай байһан, аха дүү социалис оронуудай, бүхы дэлхэйн түрүү үзэл бодолтой хүнүүдэй зүгһөө үргэнөөр дэмжэгдэдэг дээрэһээ бидэнэр хүсэтэйбди. Бидэнэр илахабди! —гээд ДРВ-гэй президентын хандалга соо хэлэгдэнэ. — Иимэ шэнэ эрхэ байдалда ямаршье бэрхэшээлнүүдые дабажа гарахаар, хохидолдошье орохоор бидэнэр хүсэд шиидэнги байнабди, американ эзэрхэг түримхэйшүүлые һамна бута сохихо гэһэн манай арадай алдарта, түүхэтэ зорилгоёо дүүргэхые бидэнэр эрмэлзэхэбди!»

Зүгөөр оршон байдалые бодолтойгоор сэгнэхын орондо Вашингтон хадаа Вьетнамда зэрлиг муухай эзэрхэг ааша гаргаха замаараа улам саашаа дабшажа ябана. Индохитадай аяар холын эрьенүүд тээшэ Холбоото Штадуудай шэнэ сэрэгүүд нэмэжэ эльгээгдэнэ. Һаяшаг пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, президент Джонсон иигэжэ мэдүүлээ. Урда Вьетнамдахи США-гай зэбсэгтэ хүсэнүүдые командалагша генерал Уэстмор Ленд гэгшын эрилтэ хэрэглэмжын ёһоор Вьетнамдахи американ сэрэгүүдэй тоо олон болгогдожол байха.

Американ эзэрхэг түримхэйшүүлэй жэгшүүритэ муухай ябуулганууднаа уламжалан, бүхы дэлхэй дээрэхи хэдэн арбаад, хэдэн олон зуугаад миллион хүнүүд США-гай империалистнуудые улам бүри ехээр үзэн ядадаг боложо байна. Вьетнамда Вашингтоной зонхилхы этэгээдүүдэй үүдхэжэ байһан ябуулгануудые США-дашье улам олон хүнүүд шоо шобто харадаг болоо. «Би 56 һарын турша соо США-гай армида ябааб, фашизмда эсэргүү тэмсэлдэ хабаадалсаһандаа би омогорходог байгааб,—гээд американец Гордон Шеффер «Кэпитл таймс» гэжэ Висконсин штадай Мадисонда гарадаг газетэдэ бэшэһэн байна. — Соносхогдоогүй дай эхилжэ. Польшые гитлеровецүүдэй бомбодоһоной болон Хойто Вьетнамые манайхинай бомбодожо байһанай хоорондохи илгаае би олоногүйб. Нацистнууд үхибүүдые пеэшэн соо галдадаг байгаа. Манайхин вьетнам үхибүүдые гал шатаадаг бомбонуудаар усадхана. Эдэ хоёр аргын хоорондо тиимэ ехэ илгаа бии гээшэ аал?»

Зоболондо дайрагдаһан Вьетнамай газар дээрэ гэмтэ ааша гаргажа байһан Вашингтоной политигууд арадуудай зүгһөө үзэн ядагдаха ёһоороол үзэн ядагдана. Бүхы оронууд болон түбинүүдтэ угаа ехэ зэбүүрхэл боложо байнхай. Вьетнамай үдэр, американ эзэрхэг түримхэйшүүлдэ эсэргүүсэн вьетнам арадай хэжэ байһан баатарлиг, үнэн зүб тэмсэлдэ талархалгын үдэр июлиин 20-до бүхы дэлхэй дээрэ үргэнөөр тэмдэглэгдэа. Энэ үдэртэй Вьетнам тушаа Женевскэ хэлсээнэй баталагдаһаар 12 жэлэй ойн үдэр тохёолдоһон байна. Энэ хэлсээн баталагдахадаа Хойто болон урдашье талын вьетнамайхидта амгалан тайбан, бэеэ даанхай байдал хангаха бодото зам нээжэ үгэһэн байгаа бшуу. Зүгөөр американ империалистнууд Вьетнамай хэрэгтэ зэбсэгээр хамааралсажа, Женевскэ хэлсээнүүдые оройдоошье тоонгүй гараһан байна. Уласхоорондын оршондо тонуул дээрмэ хэдэг, хүсэ хэрэглэдэг, арадуудай эгээн лэ нангин эрхые тоодоггүй байһанаа Холбоото Штадууд бүхы дэлхэй дээрэ мүнөө харуулаад байна.

Иимэ эрхэ байдалда эб найрамдалда дуратай гүрэнүүд американ империализмын бандит ёһоной ябуулгануудта хамаагүйгөөр хандажа шадахагүй байһаниинь ойлгосотой. Вьетнамай үнэн зүб хэрэг олон орон болон арадуудта, хамагай түрүүндэ аха дүү социалис оронуудта дүтынь хэрэг болонхой. Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Политическэ консультативна комитедэй Бухарестдэхи Зүблөөнэй шиидхэбэринүүд американ эзэрхэг түримхэйшүүлдэ шанга уридшалан һануулга боложо үгөө. Американ эзэрхэг түримхэй ябуулгые илалта түгэлдэрөөр сухарюулан сохиходонь, шухала болохо туһаламжые Вьетнамай Демократическа Республикада улам бүри ехээр үзүүлхэ байһан арадуудайнгаа дура хүсэлые Европын долоон социалис гүрэн нэгэн һаналтайгаар элирхэйлэн мэдүүлээ. Вьетнамай үнэн зүб хэрэгые эдэбхитэйгээр хамгаалагшадай түрүүшын зэргэдэ Советскэ Союз ябана. Вьетнам арадай тэмсэлдэ талархажа байһанаа хэдэн олон миллион совет хүнүүд эдэ үдэрнүүдтэ элирхэйлэн мэдүүлээ. Ехэ оронойхидтоо Вьетнамай Демократическа Республикын президентын хандаһан хандалга манай орондо гүнзэгы ехэ һайшаалтайгаар угтагдаа.

Американ эзэрхэг түримхэйшүүлые дэлхэйн хүн зон шоо үзэнэ. Вьетнамда амгалан байдал тогтоохо зам эли тодо. Энэ хадаа американ интервенциие дары түргэнөөр болиулха, Вьетнамһаа США-гай бүхы зэбсэгтэ хүсэнүүдые гаргаха, хуби заяагаа өөһэдөө шиидхэхэ эрхэ энэ ороной арадта олгохо ябадал болоно.

ЮРТЭМСЭ ДЭЭРЭ ЮУН БОЛОНОБ?

Пирамидануудтай ороной шэнэ ажабайдал

Маанадтай хани барисаата Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын арад июлиин 23-най революциин 14-дэхи жэлэй ойе баяр баясхалантайгаар тэмдэглээ. Энэ революци Египедэй түүхэдэхи эрьелтын шата боложо, эртэ урдын энэ оронийе социально-экономическа үндэһэн ехэ шэнэдхэлгэнүүдые хэхэ замда оруулаа. Һаяхан ОАР-та ябахадаа, Нил мүрэнэй эрье дээгүүрхи гайхамшагта хубилалтануудые өөрынгөө нюдөөр хараһан байнаб.

Египедэй ниислэлые ОАР-ай олон городуудтай холбодог түмэр замуудай ниилэдэг Каирай вокзалай тад урда тээ П. Рамзесай статуи байдаг. Үльгэр домогто ороһон фараон (хаан) эртэ урдын сагһаа ерээд, Александри, Порт-Саид, Суэц болон Асуан—дахяад залуу боложо байһан эртэ урдын энэ ороной бүхы нютагууд руу ошоһон поезднуудые мордохуулжа байһан шэнгеэр харагдадаг. Рамзесай шулуугаар бүтээгдэһэн дүрсэ Каирай түбтэ байхадаа, Египедэй үнгэрһэн үе сагай болон мүнөөнэй үе сагай холбоотой байһые онсолон тэмдэглэнэ. Түүхэнь хүшөөнүүд, пирамидануудболон музейнүүдһээ харагдана. Мүнөө үе сагай Египедэй түхэл шэнжые олон тоото барилганууд, хуушаржа, хойшоо гараһан болон шэнэ юумэнүүдэй хоорондохи таһалгаряагүй тэмсэл, ороноо бүри хүсэтэй, һалбаран хүгжэнги болгохын түлөө сүлөөрһэн арадай тогтошогүй эрмэлзэлгэ харуулна.

Шэнэ Египедэй хүгжэн тогтолгые мүнөө үе сагай хүнүүд нюдөөрөө харана. Хаан Фарук гэгшын үмхирһэн хархис засаг түрые египет арадай унагааһан, колониальна харгалзалгаһаа гараһан, шэнэ ажабайдал зохёон байгуулха замда энэ ороной ороһон сагһаа хойшо 14 жэл үнгэрөө.

Июлиин 23-най революциһаа хойшо Египедэй городуудта илангаяа эли тодо хубилалтанууд болоо. Хэдэн арбаад томо завод, фабриканууд баригдаа, Нубийска хооһон губи галада Советскэ Союзай туһаламжаар Асуанай үндэр хаалта тодхогдожо байнхай. Тэрэниие ороной экономическа талаараа бэеэ даанхай байха үндэһэ һуури гэжэ египедэйхид зүбөөр нэрлэдэг байха юм.

Эдэ шэнэдхэлгэнүүдһээ уламжалан, ОАР-ай городуудай газаа талыншье түхэл янзын түргэнөөр хубилһан байгаашье һаань, египет тосхонуудта хуушанай байдалай үлэгдэлнүүд үшөөл бүхэ зандаа. Аграрна реформо феодалнууд болон хархис шажан эрхилэгшэдэй байдалые нилээд һуларуулһан байна. Гэбэшье, хоро шараа бусалһан хархис этэгээдүүд Египедэй тосхонуудта социальна шэнэдхэлгэнүүдые хэхэ ябадалда эсэргүүсэлтэ үзүүлхээр материальна горитой хүсэтэй зандаа байха юм. Доботолго хэхые һэдэһэн феодалнуудай аашалалдаһан баримтанууд бүри һая элирүүлэгдээ. Феодализмын үлэгдэлнүүдые усадхахын түлөө, хүдөө нютагуудта үндэһэн шэнэдхэлгэнүүдые хэхын түлөө ОАР-ай правительство эрид шанга тэмсэл хэнэ. Эдэ хэмжээнүүдынь үргэн олон египет арадай зүгһөө угаа ехэ һайшаалтайгаар угтагдаа.

Орон доторой тэмсэл болохоһоо гадна, Дүтын Зүүн зүгэй түрүү араб гүрэнүүдтэ империалистнууд, тэдэнэй агентура һүүлэй үедэ доботолжо ороо. ОАР, Алжир, Сири, Ирак болон Йемениие гансаардуулха гэжэ хархис хүсэнүүд һэдэһэн байха юм. Империализмда эсэргүү тэмсэл болон социальна шэнэдхэлгэнүүдые хэхэ замда ороһон араб оронуудта эсэргүү элдэб эсын үгэсэлгэнүүд эли далдааршье хэгдэнэ. Араб арадуудай дайсад Израилиин болон хүршэ гүрэнүүдэй хоорондохи хилэнүүд дээрэ шахардуу байдал тохёолдуулха һэдэлгэ гаргана. Сириин хилэ шадарай районуудта Израилиин хэтэрмэ этэгээдүүдэй һаяхан харата муухайгаар доботолго энээн тухай гэршэлжэ үгэнэ. Исламска хэлсээн гэдэгые байгуулха түсэбүүд араб арадуудай бэеэ даанхай байдалда угаа түбэгтэй.

Иимэ өрхэ байдалда империализмда эсэргүү нэгэдэмэл фронт байгуулхын тулада түрүү араб оронууд оролдолго гаргана.

Араб Зүүн зүгэй арадуудай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе совет хүнүүд хододоо эдэбхитэйгээр дэмжэдэг байгаа, дэмжэнэшье. Үни холоһоо хойшо заншал болоһон совет-египет хани харилсаа холбоон ажабайдалай олон һалбаринуудаар үрэ ехэтэйгээр хүгжэжэ байнхай. Советскэ Союз ОАР хоёрой хоорондохи үрэ ехэтэй харилсаа холбоон арадуудай антиимпериалис фронтые бэхижүүлхэ шухала нүхэсэл болоно. Мүнөө Вьетнамдахи дайн байлдаае американ империализмын бүри һүжэрөөжэ, Африкын, Дүтын Зүүн зүгэй сүлөөрһэн оронуудта эсэргүү доботолго хэхэ, колониализмын, хархис этэгээдүүдэй хүсэнүүдэй доботолхо гэһэн һэдэлгэ гаргажа байхада мүнөө үе сагай бүхы революционно хүсэнүүдэй нэгэдэлтэй, нягта жагсаалтай байханьхэзээ хэзээнэйхиһээ шухала болоо.

Ф. СЕЙФУЛЬ-МУЛИКОВ (ТАСС).

ДАЙШАЛХЫ ХУБҮҮНЭЙНГЭЭ ДУРАСХААЛДА

Эрхүүгэй область. Хэрмын гол... Тэрэ үдэр зүг бүхэнһөө тиишэ автобус, хүнгэн машинанууд ерэжэл, ерэжэл байба. Хүнүүдэй олоор суглараһан гээшэнь.

Советскэ Союзай Герой, комбриг ябаһан полковник Владимир Бузинаевич Борсоев энэ нютагта түрөө юм.

Эхэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай дүүрэхын урдахана, 1945 оной мартын 8-най үдэр, хорото дайсанай һомондо дайрагдан, Ротибор хотодо полковник Борсоев наһа бараа бэлэй.

Харин мүнөө сугтаа дайлалдаһан нүхэдынь, нютагаархидынь, Усть-Ордын окружком, Эрхүүгэй ба Буряадай обком хатуу зоригто баатарай нэрые хэтын хэтэдэ мүнхэлхын тула энэ жэлэй июлиин 17-до түрэһэн нютагтань арбан табан метр үндэртэй монументальна памятник тогтообо.

Борсоевой бюстһээ гадна, Хэрмын голһоо Агуухэ байлдаанда ошожо наһа бараһан жаран солдадуудта энэ монумент зорюулагданхай.

Хүшөөгэй нээгдэхэдэ Владимир Бузинаевичтай сугтаа дайлалдаһан нүхэдынь полковник Галушко, Дорошенко, Пузиков, Немировский, Медведев гэгшэд аяар Украинаһаа Хэрмын голдо ажаһуудаг командирайнгаа аха дүүнэртэй танилсахаяа, зүрхэнэйнгөө халуун ошые нютагаархидтань хүргэхэеэ мянгаад модо дабан ерэһэн юм.

Машинаһаа бууһаар, нүхэдынь хүшөөгэй урда малгайгаа абан, нэгэ хэдэн минутын турша соо абяагүй зогсобод. Удаань: «Һайнта даа... Үнэн зүрхэнһөө таанарта баярые хүргэнэбди. Манай «батя» мүнөө сагай жаргалые хамгаалһан байна» гэжэ хэлэбэ.

Баглаа сэсэгүүдые табина. Булталаа бодолгодо эзэлэгдэһэн нүхэдынь командирайнгаа урда зогсонод. Хэды олон жэлдэ дайнай гал түймэр соогуур сугтаа ябаһанаа ухаандаа оруулаа ха. Нүхэдэйнь нигэжэ үнэн зүрхэнһөө уярха, уйдахыень харахадаа, тэндэ суглараһан хүнүүд мүн баһа аниргүй зогсонод...

Хэрмын сельсоведэй түрүүлэгшэ Владимир Самбарович Мантатов митинг нээхэдээ, нигэжэ хэлэбэ: «Нютагтамнай табяад гаран айл юм. Алуурша дайсанай Эхэ оронһомнай добтолходо зуун арбаад сэрэгшэд албанда ошоо. Жаран хүниинь фронтһоо бусаагүй, баатар ёһоор наһа бараа. Жаран нэгэдэхинь Советскэ Союзай Герой Владимир Бузинаевич Борсоев болоно. Би мүнөө нарата һайхан бүмбэрсэг дэлхэйн хүнүүдтэ нигэжэ ханданаб: «Дээрэхи тэнгэримнай хододоо тэнюун тунгалаг, огторгоймнай уужам арюун байг лэ!»

Нэрьемэ альга ташалган. Хүшөөгэй булан бүхэндэ зогсоһон Хүндэлэлэй жагсаал дайшалхы аха нүхэрэйнгөө хэһэн ажалые бодотоор хүндэлнэ. Тиигээд Советскэ Союзай гимнын аялган һүртэйгөөр зэдэлнэ. Полковнигой хүндэлэлдэ үгтэһэн салют Хэрмын голые сууряатуулба. Хүшөөгэй урда нютагаархидынь, нүхэдынь, залуу солдадууд зогсоно. Тэдэнэй дунда Советскэ Союзай Герой Василий Харинаевич Хантаев бии.

Энэ хүшөө Буряадай мэдээжэ уран зурааша, скульптор Александр Иванович Тимин зохёон бүтээгээд, Улаан-Үдымнай «Электромашинын» хүдэлмэришэд шулхаһан байна. Жаргалай түлөө ами наһаяа бараһан буряад арадай алдарта хүбүүн, Советскэ Союзай Герой, полковник В. Б. Борсоевой һайн һайхан нэрые тус хүшөө хэтын хэтэдэ мүнхэлжэ байха юм.

Т. ИВАНОВ.
Фотонь Д. ДУГАРОВАЙ.

ШЭНЭ НОМ

Гоёолто гү? Баһал шухала асуудал

Һаяшаг Буряадай номой хэблэл нэгэ шэнэ ном гаргаба. Буряадай түүхэ харуулһан ном. 7—8-дахи классуудай һурагшадай үзэхеэр зорюулагданхай.

Энэ ном худалдаанда гаранхай. Газаа талаһаань харанабди. Хабтаһанайнь газаа тээ үнгын шэрээр зураһан зураг. Хазаар моритой, буу үргэлһэн, буряад дэгэлтэй, шобогор буряад малгайтай (театрай малгай шэнги һөөл адли) хүн уншагшад тээшэ хараад байна. Саада тээнь буу үргэлһэн олон хүн харагдана.

Энэ моритой хүниие хараад хүнүүд зүб лэ гайхалсана бэшэ гү? Имэ зүһэтэй морин гү, али хулан гү гэжэ хүнүүд тон зүб бэе бэеһээ асуулсана. Тэрэ хүн яагаа үбхэгэрөөр, дүрэ муутайгаар мориндоо мордонхойб. Буряадай морин сэрэгшэдэй нэгэн гээшэ гү, али үльгэр туужаһаа асаржа нябаһан юм гээшэ гү? Юрэдөө сэрэгэй хүн гэжэ харахын аргагүй шэнги.

Морин сэрэгэйхид буряад дэгэлээрээ ябадаг байгаа гү? Али партизан-буряадууд гү? Манай һанахада, алинииньшье бэшэл ха даа. Богонёор хэлэхэдэ, энэ хүн театрай сценэ дээрэ гарадаг хүн гэжэ харахаар байна. Түүхын номые үльгэрэй гү, али театрай маягаар гоёожо болохогүй гэжэ һанагдана.

Энэ ном гоёоһон уран зурааша Ф. Гергесов, энэ талаар хинагша редактор И. Стариков энээн тухай бодомжолжо үзөөгүй гээшэ гү, али?..

Номуудай гоёолто тухай үгэ хүүр ходо гарадаг. Теэд энээн тушаа тусхайта хүнүүд—номой хэблэлэй уран зурагай талаар редактор ехэ һаналаа табидаггүй зандаа (бүхы ном муугаар гарадаг гэгдэнэгүй) гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

А. ШУСТОВ,
уншагша.

ОЙ МОДОНОЙ ХАРУУЛШАН

Лесник гээшэмнай ой модо, байгаалияа элдэб аюул гэмтэлһээ сахин һэргылдэг онсо ажалтай хүн. Тэрэ ой тайгаар хододоо ябажа, түймэр саг соонь саруулдаг, ой модо эзэн бусаар гэмтээлгые, хуули бусаар отололгые хориглодог тон харюусалгатай үүргэ дүүргэдэг байха юм.

Ахын лесхозой лесник Алексей Лобсонович Мункуев аймагай эрхим леснигүүдэй нэгэн. Даабарита ажалдаа нарин нягтаар хандадаг дээрэһээ тэрэнэй нэрэ Хүндэлэлэй самбарта хододоо бэшээтэй байдаг. Тиимэл хадаа ой модоной ажахые, мүн тэрэниие культурнаар сахин хамгаалтын харуул дээрэ олон жэлдэ һэримжэтэй наринаар ажаллана.

П. ЖУЖАЕВ.

ТОБШОХОНООР

Улаан-Үдын трикотажна фабрикын коллектив шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлые амжалтатайгаар эхилээ. Түрүүшын хахад жэлдэ түсэбөө бүхы дээрэнь үлүүлэн дүүргэһэн байна. Арад зоной эрилтые хараада абан, энэ коллектив трикотажна 40 янзын шэнэ хубсаһанай модель зохеогоо. Эдэ моделиинь республиканска выставкэ дээрэ һайшаагдаһан байха юм. Август хүрэтэр бүхы хуушан хэбэйнь хубсаһан оёгдохоёо болихонь.

Коллективэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оёдолшон Шрагер, нэхэгшэ Кузнецова, эсхэгшэ Кокорина болон бусад амжалтатайгаар ажалланад.

* *

Буряадай АССР-эй Эдеэ хоолой министерствын предприятинуудай 24 хүдэлмэрилэгшэд социалис мүрысөөндэ эрхим амжалта туйлаһанайнгаа түлөө «РСФСР-эй социалис мүрысөөндэ эрхимлэгшэ» гэһэн значогоор шагнагдаба.

* * *

Буряадай эгээн урданай археологическа малталгаар олдоһон гунануудай городища жэл ерэхэ бүри эрдэмтэдэй анхаралые ехээр хандуулна. Мүнөө Улаан-Үдэдэмнай Ленинградай эрдэмтэ археологууд ерээд байна. Тэдэнэр урдань городищада малтагдан олдоһон материал суглуулга үргэлжэлүүлхэ юм. Хэгдэһэн малталга гунануудай бусад арадуудтай ямар харилсаатай байһаниие гэршэлхэ болоно. Тэндэһээ олдоһон зарим материалынь хизаар ороноо шэнжэлгын музейдэ табигдаха байна.

* *

Колхозой дэлгүүр дээрэ наймаа хэдэг горпищеторгын магазинууд июнь һарынгаа түсэб үлүүлэн дүүргээ һэн. Июлиингээшье түсэб энэ һарын 15-да 75 процент болгоод ябана. Наймаашад М. Силина, Е. Гольдберг, Ф. Платонова болон бусад арад зониие эдеэ хоолой зүйлөөр хангаха талаар амжалтатайгаар ажаллана.

СПОРТ

„АЛТАН БУРХАНАЙ“ ТҮЛӨӨ

Энээнэй урда тээ Чилидэ болоһон чемпионадта хахад финалда гарагшадай нэгэниинь шье мүнөө хахад финалда гаража шадаагүй. «Алтан бурханиие» абахын түлөө тэмсэлдэ тулалдаха дүрбэн командын гурбаниинь хахад финалда анха түрүүшынхеэ тараба. Эдэнэр—СССР, Англи, Португали.

Чилидэ болоһон чемпионадта хахад финал хүрэтэр 110.000 хүн хараһан байбал, мүнөө 180358 мянган хүн хараа. Англиин стадионуудта хамта 1 миллион 159 мянга 770 хүн мүрысөө хараад байна. Тиигэжэ дэлхэйн чемпионадуудай рекорд тогтоогдоо.

Бомбардирнуудай орондо эрхимлэжэ гарагшад тодороо. Португалиин командада наадаһан негр Эйсебио 7 бүмбэгэ—дэлхэйн гурбан чемпионадуудта суута Пелен сохиһонтой адли олон бүмбэгэ оруулаа. Хоёрдохи һуурида дүрбэн бүмбэгэ оруулһан венгр Бене, тэрэнэй удаа Паркуян (СССР), Артиме (Аргентинэ), Ханг (Англи), Аугусто (Португали), Беккенбауэр (ФРГ), Халлер (ФРГ) 3—3 бүмбэгэнүүдтэй.

Арбан дүрбэн бүмбэгэ сохиһон Португалиин команда эгээл шуран, түримхэй байгаа. Тэрэнэй удаа 11 бүмбэгэтэй ФРГ, 8 бүмбэгэтэй Венгри, 7 бүмбэгэтэй СССР. Табадахи һуурине 5—5 бүмбэгэтэй Англиин, КНДР-эй команда эзэлээ.

Аргентинэ, Италиин командануудтай адли СССР-эй суглуулагдамал команда өөһэдынгөө ворота руу оройдоол хоёр бүмбэгэ сохюулһан байна. Энэ турнирай боложо байһан оронойхид лэ хамгаалга һайнтай байгаа. Тэдэнэй ворота мүнөө болотор «тайлдаагүй» байһаар. Швейцариин, КНДР-эй суглуулагдамал командануудай вратарьнууд бултанһаа олон — 9—9 бүмбэгэ өөһэдынгөө сеткэ сооһоо һугалжа гаргаха ушартай болоо.

(ТАСС-ай тусхай корр.).
Сандерленд.

ХАХАД ФИНАЛДА ГАРАГШАД ЭНЭЛ ДАА

Футболоор дэлхэйн чемпионадай хахад финалда хабаадалсаха эрхэ олоһон 4 команда субботодо тодоржо гараа. Тиихэдээ СССР-эй футболистнууд Венгриин спортсменүүдые 2:1 гэһэн тоотойгоор шүүгээ. Португали КНДР-эй командые 5:3, Англи Аргентиные 1:0, ФРГ-гэй футболистнууд уругвайнхидые 4:0 гэһэн тоотойгоор илажа гараа.

Июлиин 25-да болохо хахад финалда СССР—ФРГ-тэй, Англи—Португалитай наадаха болоно.

(ТАСС).

ШАТАР

ПИНЯГИН ЧЕМПИОН БОЛОБО

Республикын шатаршадай дунда эхилһэн наадanай арбан дүрбэдэхи уулзалгын болоходо Мотовилов Игумнов хоёр тэнсэбэ. Мельников хорин юһэдэхи ябадалдаа Гонзолевскиие шүүжэ, Власов шалажа бодоёо үгөөд, удаань бэрсыень абаад, Сумкиниие шүүжэрхёо. Тоглоев Пинягин хоёр тэнсэбэ. Хойшолуулагдаһан партинуудай наадагдахада Пинягин Мельников Енин хоёртой наадаяа үргэлжэлүүлээд, хоюулантайнь тэнсээ. Сумкин бодо дутуутайшье һаа, һайн байдалтай болоһон дээрэһээ Мотовиловые шүүбэ. Салтанов Гармаевае, Власов Бурловые, баһа Салтанов Мельниковые шүүгээ. Енин Бурлов хоёр тэнсэбэ.

Һүүлшын арбан табадахи уулзалгада Гармаева Мотовилов хоёр арбан гурбан ябадал хээд тэнсэшоо. Наадаһаа гаргагдаһан Могордоевые Гонзолевский шүүһэн болоно, баһа тэрэшэлэн Сумкин Мункуевһаа миин очко абаба. Салтанов Власовта алдажа, Игумнов Мельниковые шүүбэ. Сангадиев Енин хоёр тэнсэжэ, Бурлов Тоглоевто шүүгдэбэ.

Иигээд лэ хорёод үдэртэ үргэлжэлһэн үсэд шанга тулалдаан дүүрэбэ. Нэгэшье хүндэ шүүгдэнгүйгөөр, арбан хүниие шүүжэ, дүрбэн хүнтэй тэнсээд, хамтадань арбан хоёр очко абаһан мастерта кандидат Пинягин эрхимлэжэ, республикын чемпионой хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Арба хахад очкотой Власов хоёрдохи, арбан очкотой Сумкин гурбадахи, найма хахад очкотой Игумнов дүрбэдэхи һуурида гараба. Долоо хахад очконуудтай болоһон Мельников Салтанов хоёр 5—6-дахи һууринуудые эзэлбэ. Саашадаа 7, 8, 9-дэхи һууринуудые Мотовилов, Енин, Тоглоев гэгшэд хубаалдаа. Зургаан очкотой Гонзолевский арбадахи һуурида гараа.

Б. ЦЫДЕНОВ.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

Вьетнамай Демократическа Республика. Арадай армиин сэрэгшэд бүхы оронойнгоо улад зондо болон сэрэгшэдтэ хандаһан ДРВ-гэй президент Хо Ши Минэй Хандалга дэмжэхэ байһанаа мэдүүлһэн хамтын бэшэгтэ гараа табижа байнад.

ВИА—ТАСС-ай радиофото.

Каирта найр болобо

КАИР, июлиин 23. (ТАСС). Мүнөөдэр Арабай Нэгэдэмэл Республикын арад зон 1952 оной июлиин 23-да болоһон революциин 14 жэлэй ойе тэмдэглэжэ һайндэрлэбэ. ОАР-ай ниислэл хото—Каир һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэнхэй. Гурбан ондоо үнгын гүрэнэй тугууд налбана, египет арадай туйлалтанууд тухай транспарантнууд хоорэжэ үгэнэ. Арабай Нэгэдэмэл Республикын бэшэшье городууд—Александри, Порт-Саид, Суэц, Асуан мүн лэ һайндэрэй гоё шэмэгтэй болонхой.

Каирта ехэхэн сэрэгэй парад боложо, тэрээндэ ябаган сэрэгүүд, артиллери, ракетнэ частьнууд, танкнууд, авиаци мэтын бүхы түрэлэй сэрэгүүд хабаадалсаа.

Имэ һайндэр болохо үедэ республикын бүхы губернинүүдтэ баярай суглаанууд, арад зоной найр зугаа, спортивна наадан болоно, выставкэнүүд нээгдэнэ. Тус ороной олон ондоо газар нютагуудта шэнэ шэнэ предприяти, һургуули, больница, мүн бэшэшье хэдэн олон байра барилгануудай һуури тодхоно.

Хайфон шадар унагаагдаа

ХАНОЙ, июлиин 23. (ТАСС). ДРВ-дэ американска авиациин добтолхо үедэ үсэгэлдэр Хайфон шадар хоёр американска самолет унагаагдаа гэжэ ВИА агентство мэдээсэнэ. Вьетнамай Демократическа Республикын газар дээрэ бүхыдөө 1245 американска самолёт унагаагдаа.

Индонезидэхи байдал

ПАРИЖ, июлиин 23. (ТАСС). Джокьякартын сэрэгэй гарнизониие командалагша хадаа уридшалан зүбшөөл абангүйгөөр город соо жагсаал хэжэ болохогүй гээд хорибо. Франс Пресс агентствын корреспондентын мэдээсэһэнэй ёһоор, президент Сукарнын тала баригшадай болон тэрээндэ дурагүйшүүлэй хоорондо тулалдаан болоһон дээрэһээ, Централна Явада улам шахардуу шанга байдалтай болоһон дашарамда имэ захиралта үгэгдэһэн юм гэнэ.

ЛОНДОН, июлиин 23. (ТАСС). Джакартаһаа Рейтер агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, урдань Джакартын агаарай добтолгоһоо хамгаалгые командалагша байһан майор Сукрино гэгшые сүүдлэжэ дүүргэбэ. Сэрэгэй трибунал бүхы наһаарнь тэрэниие түрмэдэ хааха гэжэ шиидхэбэ.

Сайгоной марионеткэдэ туһалха һанаатай

ПАРИЖ, июлиин 23. (ТАСС). Үсэгэлдэр Бангконгһоо Таиландын агаарай сэрэгэй хүсэнүүдэй бүлэг алба хаагшад Сайгон ошохоёо ниидэбэ. Энэ бүлэг хадаа Урда Вьетнамда Таиландын зүгһөө сэрэгэй туһаламжа үзүүлжэ байһан нэгэ хубинь болоно. Таиландын далайн сэрэгэй флодой түрүүшын бүлэг Дананг тээшэ ябуулагдаа,—гээд Франс Пресс агентствын корреспондент Таиландын далайн сэрэгэй флодой түлөөлэгшын мэдүүлгэ түшэглэн, Бангконгһоо дамжуулна. Десант буулгаха судна болон канонеркэһээ бүридэһэн Таиландын далайн сэрэгэй хүсэнүүдэй подразделениие эрье шадар ябажа һахюул табиха, мүн тэрэшэлэн Тайвань Урда Вьетнам хоёрой хоорондо ашаа шэрэхэ юм ха.

Д. Раск үгэ хэлэбэ

ВАШИНГТОН, июлиин 23. (ТАСС). Вьетнамай арсалдаае эбэй ёһоор шиидхэхэ хэлсээ хэхын тулада уридшалан табитдаһан условинууд болохо ДРВ-гэй 4 пунктһаа США-гай гүрэнэй секретарь Д. Раск арсаһан байна. Тэрээниие һайшаан абаха болоо һаа, Урда Вьетнамые тушаажа үгэһэнтэй адли болохо юм гэжэ тэрэ хэлэхэ һанаатай.

Уласхоорондын трибунын ассоциации сметэ дээрэ үгэ хэлэхэдээ Америкын Холбоото Штадууд 1954 оной Женевскэ хэлсээнэй [illegible] рим заабариие Вьетнамдахи арсалдаае шиидхэхын үндэһэ һуури болгохоор бэлэн байна гэхэ хэбэртэй гээр Раск хэлэбэ.

Хэлхеэ холбооной тушаалтадай буруушаалга

ХАНОЙ, июлиин 23. (ТАСС). Вьетнамай Демократическа Республикын ниислэл хото—Ханойн, мүн тэрэшэлэн Хайфон портын, Вьетчи городой заха газарнуудые буудажа, бомбодожо байһанайнь дашарамда, Вьетнам тушаа хиналта табиха уласхоорондын комиссида Вьетнамай Арадай армиин Верховно командованиин хэлхеэ холбооной тушаалтад эрид шанга буруушаалга июлиин 20-до ябуулаа гээд Вьетнамай информационно агентство мэдээсэнэ.

Вьетчи хотодо добтолһон американска самолёдууд амгалан һууһан зоной гэр байрануудые бомбодожо, тэндэ хэдэн олон хүн шархатаһан, мүн орохо гэргүй үлэһэн байна.

НАТО-гой „оборонын колледж“ хаагдаа

ПАРИЖ. Эндэ НАТО-гой дээдэхи тусхай һургуули болохо «оборонын колледж» гэдэгые хааха ёһотой болобо. Тэндэ 1951 онһоо хойшо энэ сэрэгэй бүлэглэлгын 1600 дээдэ офицернууд болон ноёд түшэмэд политическэ, экономическа болон сэрэгэй асуудалнуудые шудалжа гараһан байгаа.

Мүнөө Рим нүүжэ ошохо «оборонын колледж» энэ сэрэгэй бүлэглэлһөө гараха гэжэ Парижай шиидхэһэнэй һүүлээр, Франциин газар дээрэһээ зайлажа арилһан НАТО-гой түрүүшын организаци болоно гээшэ гэжэ Франс Пресс агентство мэдээсэнэ.

ХОЁР МИЛЛИОНҺОО ДЭЭШЭ...

Һүүлэй үедэ оронойнмай загаһа үсхэбэрилэгшэд уһанай амитадай уларилые һэлгүүлжэ, таатай нуур сөөрэмүүдтэ эдэнэрые абаашажа табидаг болоо. Мүнөө манай республикаһаа жэлдээ хэдэн миллион загаһанай түрьһэн оронойнмай бусад нуур сөөрэм, гол горхонуудта абаашагдажа табигдана гэжэ һананат.

— Хабарһаа хойшо суглуулагдаһан хилмэ загаһанай хоёр миллион түрьһэн Горьковско водохранилищида, Ладожска нуурта абаашагдажа табигдаа, — гэжэ Байгалай загаһа үйлэдбэрилгын управлениин начальник В. С. Никитин хөөрэнэ. — Манай эндэ шухаг болоһон хилмэ загаһанай түрьһэн дурсагдагша нуурта жараахай болоод табигдахадаа, ехэ түргөөр томо болодог байба. Юуб гэхэдэ, хүйтэн уларилтай манай Сибирьһээ тиишэ абаашагдаһан жараахайнууд дулаан уларилтай нютагай эрхэ байдалда тааража, түргөөр үдэжэ эхилһэн байна, — гээд нүхэр Никитин үгэеэ саашань үргэлжэлүүлнэ.

Хилмэ загаһанай түрьһэ шахажа гаргаад, тусхай түхеэрэлгэ соо үлхэжэ байһан ихтиологууд Валентина Шилина, Валентина Клюева, Лидия Качина гэгшэд эдэнэрээ саг соонь суглуулжа абамсаараа, 300.000—400.000 болгоод лэ, холын аян замда самолёдоор эльгээжэ байдаг юм.

—Мүнөө эдэ 30.000-гаад хилмэ загаһанай түрьһэн Ленинградай загаһа үсхэбэрилдэг Нарвска заводто үглөөдэрһөө эльгээгдэхэнь. Энэмнай һүүлшын зөөлгэн болоно, —гэжэ түрьһэ тусхай хайрсагта хэхээр бэлдэжэ байһан ихтиологууд хөөрэлдэнэ.

Хилмэ загаһанай арбаад мянган түрьһэн мүн лэ манай Сэлэнгэ мүрэндэ энэ жэлдэ табигдаба. Энээнһээ гадна Байгал далайн омоли загаһанай түрьһэн хэды олон нуур сөөрэмүүдтэ тараагдана гэжэ һананат? Омолиин таба миллионһоо дээшэ түрьһэн жараахай болгогдоод, жэл бүхэндэ Байгал далайдаа табигдажа байдаг ааб даа. Тиихынгээ хажуугаар, мүн аха дүү республикануудта эльгээгдэжэ байдаг. Гансахан энэ жэлдэ Казахай ССР-тэ, мүн Ладожска нуурта, Братскын сөөрэм нуурта омолиин хэдэн зуугаад жараахайнууд табигдаад байна.

Чехословакиин горхон, нуур, сөөрэмүүдтэ табигдахаар 100 мянганһаа дээшэ хадариин түрьһэн эльгээгдээд байна.

Республикынгаа баялиг болохо—омоли, хилмэ, хадариин түрьһэ хүршэнэртөө эльгээжэ байдаг манай республикын загаһа үйлэдбэрилэгшэд оронойнгоо бусад область, хизаарнуудһаа элдэб янзын загаһа эндээ асаржа, нютагжуулдаг болонхой. Тэдэнэрэй дундаһаа сазан загаһан мүнөө нютаг бүхэнэй уларилда таaражa, олоороо үдэжэ эхилээ. Тэрэшэлэн лещ, судак, рипус гэдэг ондоо түрэлэй загаһад Байгал далайда, Галуута нуурай, Яруунын, Котоколь нуурнуудта табигдаад, яһала һайнаар үдэжэ эхилээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ихтиолог Лидия Качина хилмэ загаһанай жараахайнуудые тооложо байна.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

Сагай уларил

Улаан-Үдын авиаметстанциин мэдээсэлэй ёһоор, мүнөөдэр республика дотор сагай уларил имэ байхаар хүлеэгдэнэ:

сэлмэжэ бүрхэжэ байха зуураа, урда аймагуудаар аадар бороо орохо, бага зэргэ һалхилха. Сагай уларил 21—26, Байгал шадар 16—21 градус дулаан байха. Улаан-Үдэдэ һүниндөө 13—15, үдэртөө 19—21 градус дулаан байха.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Завод ба арад зоной эд хэрэгсэл» гэһэн түрүү бэшэг; Комийн газар дээрэ болоһон һайндэр тухай мэдээсэл.
Хоёрдохи хуудаһанда: Буряадай АССР-эй статистическэ управлениин мэдээсэл (эхиниинь 1-хи нюурта).
Гурбадахи хуудаһанда: «Политгэгээрэлэй һуралсалай жэлэй дүнгүүд» гэһэн рубрика доро В. Доржиевай статья.
Дүрбэдэхи хуудаһанда: спортын һонинууд; соносхолнууд.

Редактор Ц. О. ОЧИРОВ.

Манай адрес, телефонууд:

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственный—47-59, 35-14, промышленный—48-69, 33-61.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: партийной жизни—40-49, идеологический—24-74, 60-21, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25-41, 38-30, информации—34-05 и переводов — 24-74.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н-03580. Зак. № 526.